

Sara Camarasa Ruiz

LA PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE
A LES AULES DELS CENTRES DE
SECUNDÀRIA

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit per la Dra. Mª Dolores Varea Santiago

Grau de Pedagogia

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

Tarragona

2022

“Pero dibujé una puerta violeta en la pared
Y al entrar me liberé
Como se despliega la vela de un barco
Desperté en un prado verde muy lejos de aquí
Corrí, grité, reí
Sé lo que no quiero
Ahora estoy a salvo”
La puerta violeta, Rozalén

“L’educació és l’arma
més poderosa que pots fer servir
per canviar el mundo”
Nelson Mandela

Transmetre el meu profund agraïment al meus pares, José i Carme, per animar-me a reprendre els meus estudis, creure sempre en mi i donar-me el seu suport en totes les meves decisions.

A la meva germana, Anna, per ser-hi sempre, incondicionalment, i aguantar els meus plors i neguits els últims mesos. A tu Edu, el meu nebot, per revolucionar la meva vida i ser el motor del canvi.

A les meves amigues Sandra, Marta, Neus, Amanda, Òpal i Marina, per agafar-me sempre de la mà i creure en mi més que jo mateixa en molts moments.

A la Marina i a la Paula, el més gran regal de la meva etapa universitària, sense elles, res hagués estat igual.

A la meva tutora la Dra. Dolores Varea, a totes i tots els que han col·laborat en aquest TFG, a les persones que s’han ofert a respondre i difondre els qüestionaris.

RESUM

La violència de gènere és un tema que genera preocupació i controvèrsia entre els adolescents. La següent investigació té l'objectiu de saber si en els centres de secundària es fa prevenció de violència de gènere amb l'alumnat, així com la metodologia emprada i la visió dels adolescents respecte a la violència de gènere. El mètode d'investigació és el descriptiu i la recerca s'emmarca dins del model d'anàlisi quantitatiu. En l'estudi han participat 99 alumnes de secundària i 5 orientadors/es educatius/ves, a través de dos qüestionaris d'elaboració pròpia. En els resultats obtinguts, s'observa que als professionals d'orientació educativa estan mancats de formació sobre violència de gènere. Referent a l'alumnat, majoritàriament identifiquen la violència de gènere com un problema greu i actual, duen a terme poques activitats de prevenció i els seus coneixements sobre la violència de gènere són sobretot a través de la televisió i internet.

PARAULES CLAU: violència de gènere, adolescents, prevenció, educació secundària, orientació educativa.

RESUMEN

La violencia de género es un tema que genera preocupación y controversia entre los adolescentes. La siguiente investigación tiene por objetivo saber si en los centros de secundaria se hace prevención de violencia de género con el alumnado, así como la metodología empleada y la visión de los adolescentes respecto la violencia de género. El método de investigación es el descriptivo y se enmarca dentro del modelo de análisis cuantitativo. En el estudio han participado 99 alumnos de secundaria y 5 orientadores educativos, a través de dos cuestionarios de elaboración propia. En los resultados obtenidos, se observa que los profesionales de orientación educativa carecen de formación sobre violencia de género. Referente al alumnado, mayoritariamente identifican la violencia de género como un problema grave y actual, realizan pocas actividades de prevención y sus conocimientos sobre violencia de género son, sobre todo, a través de la televisión e internet.

PALABRAS CLAVE: violencia de género, adolescentes, prevención, educación secundaria, orientación educativa.

ABSTRACT

Gender-based violence is a topic of concern and controversy among teenagers. The following research aims to find out whether gender-based violence is prevented in secondary schools with students, as well as the methodology used and adolescents' views on gender-based violence. The research method is descriptive and the research is framed within the quantitative analysis model. The study involved 99 high school students and 5 educational counselors, through two self-developed questionnaires. In the results obtained, it was observed that professionals with an educational orientation lack training on gender violence and believe that more activities are needed to work on prevention. Regarding students, most of them identify gender-based violence as a serious and current problem, carry out few prevention activities and their knowledge of gender-based violence is mainly through television and internet.

KEYWORDS: gender violence, adolescents, prevention, secondary education, educational guidance.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	6
1.1. JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS DE LA INVESTIGACIÓ	6
1.2. CONTEXTUALITZACIÓ	7
1.3. ESTRUCTURA DE LA INVESTIGACIÓ.....	8
2. BASES EPISTEMOLÒGIQUES	8
2.1. MARC TEÒRIC	8
2.1.1. NORMATIVA EN VIOLÈNCIA DE GÈNERE. L'ÀMBIT EDUCATIU.....	8
2.1.2. VIOLÈNCIA DE GÈNERE, ANY 2022	13
2.1.3. VIOLÈNCIA DE GÈNERE EN PARELLES ADOLESCENTS.....	15
2.1.4. PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE	19
2.2. MARC METODOLÒGIC	21
3. DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ.....	24
3.1. OBJECTIUS	24
3.2. ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES	25
3.3. RIGOR CIENTÍFIC	31
4. DESENVOLUPAMENT	32
4.1. RECOLLIDA DE DADES I ANÀLISIS DE LES ENQUESTES.....	32
5. CONCLUSIONS I PROPOSTES.....	49
5.1. CONCLUSIONS	49
5.2. PROPOSTES DE MILLORA.....	51
5.3. LÍNIES D'INVESTIGACIÓ FUTURES.....	52
6.- FONTS DOCUMENTALS	52
7.- ANNEXOS	55
7.1. ANNEX: Model emprat per la validació dels qüestionaris.	55
7.2. ANNEX 2: Validació qüestionari tres experts	57

1. INTRODUCCIÓ

1.1. JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS DE LA INVESTIGACIÓ

1126 són les dones assassinades a Espanya, des de l'1 de gener del 2003, per violència de gènere (Ministeri d'Igualtat, 2022). Una xifra extremadament preocupant, tenint en compte que en molts casos i sobretot els darrers anys, es menciona de passada en els mitjans de comunicació i una part de la societat sembla anestesiada davant aquestes xifres. Una falta de consciència, que només ressorgeix en dades assenyalades com el 25 de novembre, Dia internacional de l'eliminació de la violència de gènere, o el 8 de març, Dia Internacional de la Dona.

Segons les dades del Ministeri d'Igualtat, l'any 2021, es van realitzar 80.196 trucades al 016, telèfon d'ajuda a la dona víctima de violència, una xifra que ha anat en augment els darrers cinc anys. S'observa que les denúncies han disminuït des del 2020, sent 120.813 en el 2021, considerant el motiu principal d'aquesta baixada de casos la pandèmia i el consegüent confinament.

Destacant totes aquestes xifres, queda patent que segueix havent un problema greu d'igualtat de gènere i prevenció de la violència de gènere a la nostra societat. Tot i haver-hi molts recursos i estratègies un cop es detecta o es denuncia, com poden ser els jutjats especialitzats en violència de gènere, l'atenció dels diferents serveis especialitzats en la qüestió a cada municipi (SIAD, casals de dones...), ordres d'allunyament, cases d'acollida... aquestes mesures en moltes ocasions són insuficients. Així doncs, és necessari, posar el focus en la prevenció en tots els àmbits, especialment l'educatiu.

L'any 2004 va entrar en vigor la Llei Orgànica de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere. En el Capítol I del Títol I es detalla la sensibilització, prevenció i detecció de la violència de gènere en l'àmbit educatiu, en els diferents nivells educatius, tasques del professorat i organismes. Per tant, el centre educatiu és element imprescindible per fomentar la igualtat de gènere i eliminar la violència de gènere.

En els darrers anys, diferents informes de "Save the Children" i del Ministeri d'Igualtat del Govern Espanyol, avisen del creixent nombre de noies adolescents víctimes de diferents tipus de violència de gènere i la distorsió que tenen els joves respecte al tema, creient que és una invenció ideològica. Una situació realment angoixant sobretot pel futur dels i les més joves. L'adolescència és una etapa crucial pel desenvolupament com a persones, on es construeix la identitat i personalitat; en què el grup d'iguals té una gran influència i on també es forgen les primeres relacions afectives. Per això, és tant important posar énfasis en treballar la igualtat i la prevenció de la violència de gènere en l'etapa secundària, per crear relacions de

parella sanes, plenes, serenes, respectuoses i d'igualtat.

Es podria pensar que amb els anys hem evolucionat com a societat, una societat més igualitària, on la violència no és un mitjà per solucionar problemes, on no hi ha un gènere superior a l'altre, i encara menys, creure's en possessió d'una altra persona; res més lluny de la realitat si ens guiem pels números. La idealització de l'amor romàntic i l'ús en augment de les xarxes socials, són elements que poden agreujar la situació.

La hipòtesi és que existeixen mancances en el sistema educatiu per implementar la normativa respecte la prevenció de la violència de gènere. Per aquest motiu es fa necessari una revisió i anàlisi del quines són les accions que s'estan realitzant als centres, especialment a secundària, i si els professionals educatius disposen de formació i recursos necessaris per atendre la necessitat d'educar en igualtat de gènere i prevenció de violència de gènere. Què i com s'està vivint en els centres de secundària en relació en aquests temes, com actua l'alumnat de secundària en les relacions de parella i si preocupa al professorat.

Apostar per la prevenció, per educar, creant unes bases sòlides de respecte i d'empoderament en tant en les dones com en els homes. Perquè sempre és millor prevenir que "curar" i en moltes ocasions ni restablir es pot; elles i ells són el futur.

1.2. CONTEXTUALITZACIÓ

El context d'investigació se situa en l'estudi d'adolescents, concretament, noies i nois entre les franges d'edat de tretze a dinou anys i que es troben dins del sistema educatiu, realitzant algun curs de l'etapa de secundària, tant obligatòria com postobligatòria. Les variables que s'analitzaran i correlacionen són l'edat i el gènere dels estudiants, sense tenir en compte el nivell educatiu el qual estan cursant.

La finalitat és saber la seva visió, coneixements i vivències en relació amb la violència de gènere, en referència a la seva edat, no el nivell d'estudis. En referència al gènere, es considera interessant si la visió difereix entre el gènere femení, masculí, no binari o d'altres. Els estudiants que formen part de l'estudi resideixen a Catalunya, la seva majoria a la província de Tarragona, tant a centres concertats com a instituts públics, tot i aquesta dada no serà un variable d'estudi.

Amb relació als professionals educatius, de l'especialització d'orientació educativa, les variables que seran situació d'objecte són la formació que tenen, el gènere i si tenen formació específica en violència de gènere o en igualtat de gènere.

En ambdós casos es manté l'anonimat de les persones objecte d'estudi que responen als diferents qüestionaris, no es considera rellevant la seva identitat per la investigació i posteriors conclusions.

1.3. ESTRUCTURA DE LA INVESTIGACIÓ

El treball d'aquesta investigació s'estructura en diferents blocs. En el primer bloc hi ha les bases epistemològiques, formada per dos apartats: el marc conceptual i el marc metodològic. En el marc conceptual es plasmen les idees teòriques en les quals es fonamenta la investigació; s'hi inclou la normativa estatal i autonòmica amb relació a la violència de gènere, la situació actual amb la violència de gènere, especificitats de la violència de gènere en adolescents i la prevenció en l'àmbit educatiu. En el marc metodològic es parla sobre el paradigma de l'estudi realitzat i el model d'anàlisi en el que ens hem basat; la selecció d'instruments i tècniques de recollida també formen part d'aquest apartat.

El següent bloc és el disseny de la investigació, dividit en tres apartats. En el primer apartat s'ha redactat l'objectiu general i a continuació els objectius específics, que permetran donar resposta a les preguntes que sorgeixen en el plantejament inicial de l'estudi. En el segon apartat s'inclou un esquema de la temporització de cadascuna de les fases de la investigació, els qüestionaris dissenyats per la recollida i el tractament de les dades aconseguides. El tercer apartat és el rigor científic, on es documenta la validesa dels instruments utilitzats en la investigació amb la validació de tres experts amb el tema.

El tercer bloc és el desenvolupament, on es fa un buidatge dels resultats obtinguts en els qüestionaris i es destaquen les dades més rellevants.

En el quart i últim bloc són les conclusions i propostes, hi ha tres apartats. El primer apartat s'hi troben les aportacions de la investigació, les conclusions obtingudes de l'anàlisi i interpretació dels resultats obtinguts dels qüestionaris, amb relació als objectius plantejats en l'inici de l'estudi. El segon apartat hi ha les propostes de millora de qualsevol fase del treball o decisions adoptades durant l'estudi d'investigació realitzat, sempre des d'una perspectiva constructiva. En el tercer apartat s'anomenen les futures línies d'investigació de l'estudi.

2. BASES EPISTEMOLÒGIQUES

2.1. MARC TEÒRIC

2.1.1. NORMATIVA EN VIOLÈNCIA DE GÈNERE. L'ÀMBIT EDUCATIU

La normativa estatal respecte la violència de gènere se sustenta en la Llei Orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere.

La Llei s'adreça a aspectes de prevenció, sensibilització, educació, socials, assistencial i d'atenció posterior a la víctima. Posant èmfasis a un tracte integral i multidisciplinari a la

violència de gènere, començant pel procés de socialització i educació. La prevenció, sensibilització i detecció de la violència de gènere s'emmarca en diferents àmbits: el sanitari, publicitat i dels mitjans de comunicació i l'educació.

A continuació s'anomenen els articles que formen part del Capítol I en l'àmbit educatiu i en particular, els que afecten en secundària i al professorat:

Article 4. Principis i valors del sistema educatiu.

1.- El sistema educatiu espanyol inclourà dins de les seves finalitats la formació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i de la igualtat entre homes i dones, així com en els exercicis de la tolerància i de la llibertat dins dels principis democràtics de convivència.

4.- L'Educació Secundària Obligatòria contribuirà a desplegar en l'alumnat la capacitat per relacionar-se amb els altres de forma pacífica i per conèixer, valorar i respectar la igualtat d'oportunitats d'homes i dones.

5.- El Batxillerat i la Formació Professional contribueixen a desenvolupar en l'alumnat la capacitat per consolidar la seva maduresa personal, social i moral, que els permeti actuar de forma responsable i autònoma i per analitzar i valorar críticament les desigualtats de sexe i fomentar la igualtat real i efectiva entre homes i dones.

Article 6. Foment de la igualtat. Amb la finalitat de garantir l'efectiva igualtat entre homes i dones, les Administracions educatives vetllaran perquè en tots els materials educatius s'eliminin els estereotips sexistes o discriminatoris i per tal que fomentin el mateix valor entre dones i homes.

Article 7. Formació inicial i permanent del professorat. Les Administracions educatives adoptaran les mesures necessàries per tal de que en els plans de formació inicial i permanent del professorat s'inclogui una formació específica en matèria d'igualtat, amb la finalitat d'assegurar l'adquisició dels coneixements i tècniques necessàries que habilitin per:

- a) L'educació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i de la igualtat entre dones i homes i en l'exercici de la tolerància i de la llibertat dins dels principis democràtics de convivència.
- b) L'educació en la prevenció de conflictes i en la resolució pacífica d'aquests, en els àmbits de la vida personal, familiar i social.
- c) La detecció precoç de la violència en l'àmbit familiar, en especial sobre la dona i les filles o fills.
- d) Foment de les actituds encaminades a l'exercici d'iguals drets i obligacions per part de dones i homes, tant en l'àmbit públic com privat, i la corresponsabilitat entre els mateixos en l'àmbit domèstic.

Article 8. Participació en els Consells Escolars. Els Consells Escolars hauran d'impulsar mesures educatives que fomentin la igualtat real i efectiva entre dones i homes.

Article 9. Actuació de la inspecció educativa. Els serveis d'inspecció educativa vetllaran pel compliment i aplicació dels principis i valors recollits en aquest capítol en el sistema educatiu destinats a fomentar la igualtat real entre dones i homes.

“Un dels atemptats més greus contra la dignitat i els drets dels éssers humans és la discriminació de gènere exercida pel patriarcat en aliança amb altres sistemes de dominació com el colonialisme, capitalisme i els fonamentalismes religiosos fins a desembocar en violència contra la dona basada en la masculinitat hegemònica i en odi contra la seva vida, que amb freqüència acaba amb femicidis” (J.J. Tamayo, 2021).

La nova Llei d'Educació, LOMLOE, introdueix una nova matèria a Primària i Secundària sobre valors cívics i ètics, posant especial èmfasi a la igualtat entre dones i homes i valorant el respecte a la igualtat. Concretament, en l'etapa secundària postobligatòria del Batxillerat, hi ha un nou objectiu a assolir en l'etapa, consolidar una maduresa personal, afectiu-sexual i social que permeti prevenir, detectar i resoldre possibles situacions de violència.

Tal com determina Begoña López, del grup ASPASIA¹, “la LOMLOE (Llei Orgànica de Modificació de la LOE) és la primera Llei educativa a Espanya que assenyala com a eix principal de la mateixa els Drets de la Infància, concretament en el seu Preàmbul, que ha d'impregnar tot el desenvolupament de la mateixa” (López, B. 2021)

La LOMLOE urgeix a les administracions a promoure que en els currículums, llibres de text i altres materials educatius que fomentin la igualtat entre home si dones i no continguin estereotips sexistes o discriminatoris.

La nova Llei educativa posa la mirada en el Consell Escolar, el qual haurà de tenir una composició equilibrada entre homes i dones i fomentar la igualtat de gènere real i efectiva. A més, una de les seves principals funcions recau en la prevenció de la violència de gènere.

Per tal que aquestes mesures s'apliquen els centres han d'incloure i justificar en el seu Projecte Educatiu de Centre (PEC) les mesures que desenvolupin per afavorir i formar en igualtat en totes les etapes educatives, incloent-hi l'educació per l'eliminació de la violència de gènere, el respecte per la identitat, cultures, sexualitats i la seva diversitat, i la participació activa per fer realitat la igualtat.

En l'àmbit autonòmic la normativa de referència en l'àmbit de violència de gènere i igualtat hi trobem la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes. Aquesta llei estableix i regula “els mecanismes i els recursos per a fer efectiu el dret a la igualtat i a la no-discriminació per raó de sexe en tots els àmbits, etapes i circumstàncies de la vida”. En el Capítol IV “Promoure igualtat en els diferents àmbits” Secció segona, article 21 Coeducació,

---

¹ ASPASIA: empresa generadora de formació en línia i presencial (<https://grupoaspasia.com/ca/>).

es destacaran aquells punts més relacionats amb l'àmbit educatiu i la prevenció de la violència de gèneres, així com en la promoció de la igualtat de gènere:

1. L'Administració educativa ha d'incorporar la coeducació a tots els nivells i modalitats del sistema educatiu i l'ha d'introduir en la programació educativa i els currículums de tots els nivells.
2. Les Administracions locals han d'aplicar mesures específiques per tal que els joves menors de setze anys assisteixin quotidianament als centres educatius, amb una especial atenció especial a les adolescents amb risc d'abandonament.
3. L'Administració educativa, a través del Pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu, ha de dur a terme actuacions i activitats dirigides a:
  - a) Promoció i difusió de criteris d'igualtat entre homes i dones, en els ensenyaments impartits en l'establiment del treball col·laboratiu i participatiu.
  - b) Formació i capacitació perquè noies i nois comparteixin les responsabilitats del treball domèstic, de cura de persones dependents i de llurs famílies, sense la càrrega impositiva dels rols tradicionals de gènere.
  - c) La capacitació dels alumnes i el suport a les expectatives individuals perquè facin llurs eleccions acadèmiques i professionals lliures dels condicionants de gènere.
  - d) Formació dels alumnes en l'ús no sexista ni androcèntric del llenguatge.
  - e) Promoció de treballs de recerca relacionats amb la coeducació i la perspectiva de gènere.
  - f) La implantació d'una educació afectiva i sexual que afavoreix la construcció d'una sexualitat positiva, saludable, que respecti la diversitat i eviti tot tipus de prejudicis per raó d'orientació sexual i afectiva.
  - g) La promoció de continguts relacionats amb la sexualitat orientats a la prevenció d'embarassos no desitjats i de malalties de transmissió sexual.
  - h) La prevenció de la violència de masclista, d'acord amb els paràmetres que estableix la Llei 5/2008.
  - i) La prevenció, la gestió positiva i l'abordatge de situacions de conflicte vinculades a comportaments i actituds de caràcter sexista.
  - j) Establiment de mesures per tal que l'ús de l'espai i la participació d'ambdós sexes en les activitats escolars es doni d'una manera equilibrada.
4. L'Administració educativa ha d'oferir formació en coeducació al seu personal, incloses l'educació sexual i contra la violència masclista i l'orientació social, i garantir la presència de persones amb coneixements en coeducació en els òrgans responsables de l'avaluació, la

inspecció, la innovació educativa i la recerca, en el Consell Escolar de Catalunya, en els serveis educatius i als centres educatius.

5. L'Administració educativa, per mitjà de les federacions i associacions de pares i mares d'alumnes, ha de promoure la sensibilització en coeducació de les famílies.

6. L'Administració educativa ha de garantir que la formació professional i la formació d'adults incorporin la perspectiva de gènere i es planifiquin i s'adeqüin a les necessitats i a la diversitat de les dones, a llurs interessos diversos i a llur disponibilitat horària, i han de crear programes específics per a dones en situació d'exclusió social.

El Decret 305/2016, de 18 d'octubre, de la Comissió Interdepartamental per a la Igualtat Efectiva de Dones i Homes i de la Comissió Tècnica Interdepartamental per a la Igualtat Efectiva de Dones i Homes. La funció principal d'aquesta comissió és fer un treball transversal, de col·laboració i coordinat entre els diferents departament de la Generalitat i altres institucions relacionades.

La Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista i l'establiment de mesures integrals respecte a la prevenció i la detecció de la violència masclista i sensibilització respecte a aquesta violència. En referència a l'àmbit educatiu se centra en la coeducació com a base de la prevenció de gènere, a través dels currículums educatius, supervisió dels llibres de text i d'altre material educatius i la formació i capaciació del professorat.

La disposició transitòria setena de la Llei 12/2009, del juliol, d'educació; estableix l'aprovació d'un Pla per la igualtat de gènere en el sistema educatiu que inclogui mesures específiques per a la igualtat de gènere en els diversos àmbits educatius, i mesures de prevenció de la violència de gènere i de discriminació positiva que siguin necessàries per a la consecució dels seus objectius. Aquestes mesures s'han de referir als continguts i mètodes d'ensenyament, activitats escolars i de lleure, i a la composició dels organismes escolars representatius.

Tota la normativa, tant estatal com autonòmica, s'atenen d'acord amb recomanacions d'organismes internacionals; des de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació sobre la dona de 1979; l'informe del Parlament Europeu del juliol de 1997; la Resolució de la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides del 1997, entre molts altres.

S'ha esmentat només una part de tota la normativa existent relacionada amb la prevenció de la violència de gènere en l'àmbit educatiu, una gran quantitat de lleis i decrets existent relacionats amb la temàtica. Tot i així, la violència de gènere és un problema actual i persistent, evidenciant que la normativa no és suficient.

2.1.2. VIOLÈNCIA DE GÈNERE, ANY 2022

El primer organisme a definir la violència de gènere va ser les Nacions Unides en l'Assemblea General de l'ONU el 20 de desembre de 1993. Descriu la violència de gènere contra les dones com "qualsevol acte de violència de gènere que pugui tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen a la vida pública com a la privada" (Declaració per l'eliminació de la violència contra les dones, 20 de desembre de 1993).

A Espanya es defineix per primera vegada amb la Llei Orgànica 1/2004, de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, en l'article 1: "Tot acte de violència que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes per part de qui siguin o hagin sigut els seus conjugues o de qui estan o hagin estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, encara sense convivència."

Quan es pensa amb violència de gènere es tendeix a relacionar-ho amb el maltractament físic, aquell que és més visible, però existeixen altres tipus de violència a les dones que part de la població no les relaciona, sigui per desconeixement o perquè no són tan visibles a primera vista, tot i que tenen el mateix impacte. Engloba accions econòmiques, sexuals, emocional, psicològiques i, en els últims anys, en línia o digital.

Tamarit, Lila i Gracia (2005) defineixen les diferents formes de maltractament:

- Violència física: bufetades, patades, lesions amb o sense ingrés clínic... en les parelles adolescents hi ha un altre tipus de violència física com poden ser donar cops a les parets, trencar objectes amb la finalitat d'intimidat, gestos agressius...(Ferrer, 2008; González i Santana 2016).
- Violència sexual: violència dins la parella, obligar la dona a realitzar pràctiques sexuals no desitjades... En l'adolescència, en les primeres relacions de parella, és la coacció sexual, insistència (Vézina i Hebert, 2007).
- Violència psicològica: humiliacions verbals constants, amenaces amb autolesions, amenaces cap a la parella o aquelles persones a les quals valora. Dins la violència psicològica, també podem parlar de la violència emocional que consisteix a minar l'autoestima a través de crítiques constants, subestimar les seves capacitats, insults i tota mena d'abús verbal.
- Violència social: aïllar a la víctima, bloquejar el seu accés a suports, recursos socials... Gelosia, traïcions, demandes extremes del temps...
- Violència econòmica: qualsevol acció que es faci amb la finalitat d'aconseguir la dependència financera de l'altra persona, a través del control de les seves finances,

posant impediment per accedir a elles, prohibint-li treballar o formar-se. Aquest tipus de violència no es produeix en parelles adolescents, ja que no hi ha convivència.

- La violència en línia o digital ha pres gran notorietat els últims anys degut al creixent ús de les xarxes socials i tecnologies; són actes amb violència comesos, assistits o agreujats per l'ús de la tecnologia de la informació i les comunicacions (telèfon mòbil, Internet, xarxes socials, videojocs, missatges de text, correus electrònics...). Alguns exemples de violència digital són el ciberassetjament, consisteix en l'enviament massiu de missatges intimidatoris o amenaçant; el sexting, enviament de missatges o fotos de contingut explícit sense el consentiment de la persona destinatària; doxing, publicació d'informació privada o identificativa sobre la víctima (ONU Mujeres).

Queda clar que la violència de gènere no ve donada perquè el maltractador pateixi cap trastorn psicològic ni patologia mental ni afecta un sol àmbit. La violència de gènere són actes violents de diferents tipus, sexual, psicològic o físic; i es manifesta en diferents àmbits com l'emocional, interpersonal, sexual, familiar, laboral, econòmic, cultural o social.

La violència de gènere és multicausal, l'explicació radica en la interacció de diferents factors socials, culturals i en diverses situacions, fent d'aquesta problemàtica un dels reptes més complexos actualment.

En l'estudi promogut i coordinat per la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere, i realitzat per A. Pandeia, D. Grzemny i E. Keen (2019) les causes que es mencionen són:

- Factors culturals com les opinions patriarcals i sexistes. Estereotips i prejudicis de gènere, expectatives de la masculinitat i la feminitat. Considerar la violència com a eina per resoldre els conflictes i que pertany a l'esfera privada.
- Factors biològics en els quals s'inclouen el consum d'alcohol i drogues augmenten les actituds agressives i violentes.
- Factors econòmics, la falta de recursos econòmics fa que les dones siguin especialment vulnerables a la violència, creant-se un cercle de violència i pobresa que es va perpetuant. També succeeix quan l'atur i la pobresa afecten l'home, pot comportar a reafirmar-se en la seva masculinitat a través de mitjans violents a causa de la frustració i falta de gestió emocional.
- Factors polítics, l'escassa representació de les dones en el poder i la política repercuteix en menys oportunitats de formar part dels debats i influir en els canvis polítics relacionats amb la violència de gènere.

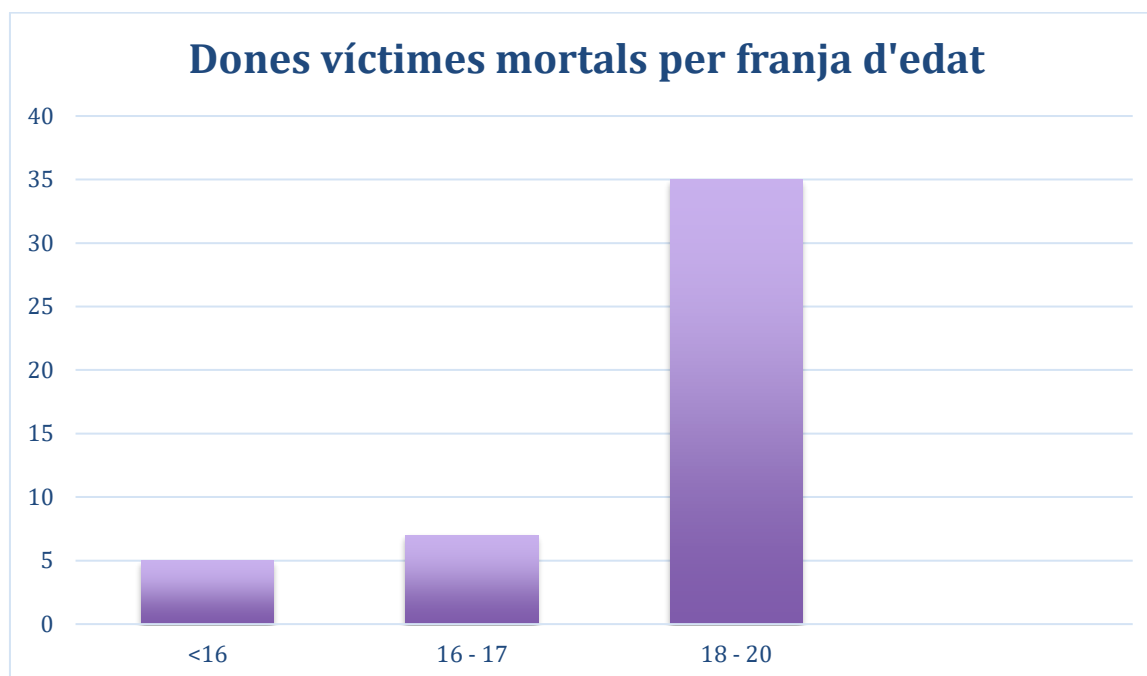
La violència de gènere és considerat un problema en l'actualitat, ja que és una violació als drets humans i un atac a la dignitat humana; amenaça a la integritat física i psicològica, obstaculitza el benestar, la realització i autodesenvolupament de la persona; és una discriminació arrelada als estereotips i prejudicis; és un obstacle per la igualtat de gènere, la

igualtat de gènere implica la igualtat de drets, de visibilitat i d'empoderament, accés igualitari als recursos i una distribució equitativa.

La violència de gènere no es denuncia suficient i a vegades els autors queden impunes; és una qüestió que ens afecta a totes i tots, ja que els infants criats en una família on la dona és maltractada, també són víctimes de violència de gènere, normalitzen la situació i al seu desenvolupament. La violència de gènere té un cost econòmic molt alt, la participació dels diferents serveis mèdics, psicològics, policials o judicials i dona lloc a la pèrdua de recursos o treball a les víctimes.

2.1.3. VIOLÈNCIA DE GÈNERE EN PARELLES ADOLESCENTS

La llei de violència de gènere s'enfoca exclusivament cap a les dones adultes, sense tenir en compte a les adolescents que pateixen violència de gènere. Si que es parla de prevenció, sobretot educativa, però en cap moment es tenen en compte recursos enfocats exclusivament aquestes edats. La violència de gènere en adolescents té factors, circumstàncies i conseqüències que la diferencien de la violència en dones adultes i relacions entre adults.

Imatge 1: Dones, menors de 20 anys, víctimes mortals de violència de gènere des del 20

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Portal Estadístic. Delegació del Govern contra la Violència de Gènere

“Les relacions afectives s’inicien cada vegada més aviat, sense convivència i sense un projecte en comú, i el seu desenvolupament en línia de curta durada, però de gran intensitat, enfronten a múltiples i variades situacions de domini, control i maltractament psicològic i físic

de l'home sobre la dona, alimentades pels estereotips i idees sexistes que circulen per les xarxes, que constitueixen l'essència de la violència de gènere, però difícilment poden incloure's en el concepte de relació afectiva que exigeix el Codi Penal" (Ministeri Fiscal, Memòria 2020).

Si no s'atén de manera diferenciada i tenint en compte les seves particularitats com l'ús de les tecnologies per la comunicació i la relació, que es troben en un moment vital de constant canvi i les seves tendències culturals també molt fluctuants, serà impossible trobar estratègies i solucions que arribin aquest col·lectiu.

S'anomena "Dating violence"² al tipus de violència de gènere en parelles joves heterosexuales on no hi ha una convivència familiar, absència de fills, independència econòmica, bidireccionalitat i reciprocitat (López-cepero, Rodríguez, Rodríguez, Bringas, Paino, 2015). Segons l'estudi "No és amor" de Save the Children les característiques de violència de gènere entre adolescents que les diferències de la violència de gènere en parelles adultes són:

- La intensitat de la primera relació amorosa. La confiança i el control es confonen, en la fase d'enamorament es passen per alt moltes coses i es creuen en estereotips i l'amor idealitzat.
- Durada i entorn de les relacions. Es té més confiança als iguals que als adults i aquest fet dificulta la seva detecció. La seva continuïtat és curta i hi ha menys compromís, sense una convivència entre les dues parts.
- Existeix un cicle de control que va escalant en les mesures de control ambdues parts (control del mòbil, de les xarxes socials...)
- Les xarxes socials. Afavoreixen l'ús de la violència a distància, normalitzen usos de risc de les tecnologies (fotografies, localització...) i dificulten acabar o tancar la relació.
- La influència de la pornografia. El consum de pornografia sense tenir educació sexual en edats primerenques, s'acaba idealitzant i tenint un coneixement erroni en el qual són les relacions sexuals.
- Falta d'autopercepció dels adolescents com a víctimes. Com normalment no existeix un maltractament físic no ho relacionen amb la violència de gènere d'edats adultes. S'autoculpen ja que ho veuen com quelcom individual no col·lectiu.
- Falta d'autopercepció dels adolescents com agressors. No reconeixen la violència que exerceixen.

---

² El terme violència en el festeig fa referència a qualsevol atac intencionat físic, sexual o psicològic, d'un membre de la parella contra un altre, incloent relacions esporàdiques o més duraderes (Public Health Agency of Canada, 2006).

En les relacions adolescents s'incorporen les violències en l'àmbit digital a través de les tecnologies, a més del ciberassetjament o cibercontrol, també hi ha cibermisogínia o ciberviolència simbòlica (Ianire Estíbáñez, 2013).

La violència de gènere és un fenomen estructural que es troba en tot el món i totes les dones hi poden està exposada sense tenir en compte el nivell educatiu, condició social, origen o edat. La piràmide de la violència de Johan Galtung plasma en el cim les violències visibles (agressions físiques i sexuals), a la meitat les violències simbòliques (control i humiliació) i en la base les violències estructurals (desigualtat, rols o estereotips de gènere).

Els rols o estereotips de gènere són accions o expectatives que tenen cada sexe en l'àmbit públic i privat. Tot i que amb els anys ha anat canviant, en l'àmbit de les relacions i amor se continua pensant en els homes com els protectors i les dones pensen que l'amor ho és tot.

La construcció de la masculinitat té una relació directa amb la violència de gènere. Els nois han de demostrar que són forts, amagar les seves emocions... produint una mala gestió de les emocions i fent ús de la violència per resoldre els conflictes. En les relacions, sovint es crea una desigualtat entre l'home i la dona, donant lloc a la dominació en àmbits més petits i superficials, els anomenats micromasclismes. Luis Bonino (1991) els defineix com "actituds de dominació suau que són naturalitzades i legitimades de tal manera que passen desapercibudes i contribueixen a la desigualtat de poder. Aquestes actituds s'exerceixen sobre l'autonomia personal i la llibertat de pensament i comportament femenins, no són evidents al començament d'una relació, però el seu efecte i mal es fan evidents a llarg termini". Existeixen una sèrie de mites entorn de les relacions de parella i l'amor. Concepció distorsionada de l'amor o els mites de l'amor romàntic (Yela, 2003) Aquesta idea d'amor romàntic venut en les pel·lícules, publicitat o xarxes socials; té un gran impacte en l'adolescència, ja que és quan hi ha les primeres relacions i es construeix un ideal romàntic i la idealització en les relacions de parella. Yela (2003) fa referència alguns d'aquests mites i creences errònies sobre l'amor: "mitja taronja; emparellament (monogàmia, heterosexualitat); exclusivitat; fidelitat; la gelosia com una prova d'amor; equivalència del sentiment de l'amor amb l'enamorament; omnipotència de l'amor; la passió eterna... viure una relació des de aquesta visió dificulta la detecció dels primers signes de la violència de gènere i, per tant, es justifica. "En l'adolescència es té una baixa percepció del risc" (Gidyez, McNamare y Edwards, 2006) per aquest motiu es té una sensació de baixa vulnerabilitat que dificulta la detecció del maltracte en la parella, juntament al mite de l'amor romàntic.

Les conseqüències de violència de gènere entre adolescents trobem les conseqüències immediates com les lesions físiques, l'estrès, mal de cap, problemes gastrointestinals... A llarg termini trastorns immunològics, respiratoris, endocrins, cardiovasculars o ginecològics, depressió, consum d'alcohol i drogues... Psicològiques com ansietat, crisis de pànic,

inquietud i insatisfacció constant, autoinculpació, inclòs suïcidi. Les conseqüències de la violència en línia en l'adolescència poden comportar problemes acadèmics, marginació social, salut física, embaràs precoç no desitjat, sexting sense coneixement (Institut Andalus de la Dona, 2016).

En l'informe "La situació de la violència contra les dones en l'adolescència a Espanya" (2020) realitzat per la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere; els resultats obtinguts reflecteixen que les noies adolescents reconeixen haver patit violència de gènere del tipus emocional: 17,3% insults o ridiculitzar i el 14,9% admet un control a través del mòbil. Pel contrari, el percentatge de nois que admet haver exercit alguna situació de violència de gènere és menor al percentatge de les noies que admet haver-la patit. El 2,8% dels nois diu haver "enviat missatges amenaçant o ofensius "a través del mòbil o internet, en canvi, el 6,3 de les noies reconeix haver-ne rebut.

La violència de gènere en l'àmbit de la parella en l'adolescència actual arreu de l'Estat

Tipus de violència	% noies que pateixen violència	% nois que reconeixen exercir violència
Violència psicològica i de control		
Insultar o ridiculitzar	17,3	6,2
Decidir per ella fins al més mínim detall	17,1	5,2
Fer-li sentir por	9,6	3,7
A través de les TIC		
Controlar-la a través del mòbil	14,9	6,0
Enviar-li missatges amenaçant-la, ofenent-la o espantant-la	6,3	2,1
Fer servir les seves contrasenyes per controlar-la	6,6	6,0
Violència física		
Pegar-li	3,6	2,3
Violència sexual		
Pressionar per tenir situacions sexuals	11,1	3,1

Imatge 2. Font: Delegació del Govern contra la Violència de Gènere. (2021). La situación de la violencia de las mujeres en la adolescencia en España.

Hi ha múltiples informes i estudis que demostren com està augmentant la violència de gènere entre els adolescents i com tenen una visió totalment distorsionada sobre el tema.

Segons el Baròmetre Joventut i gènere 2021 del Centre Reina Sofía, un 20% dels joves entre 15 i 29 anys, nega que actualment existeix la violència de gènere, creuen que és un invent ideològic. El 2019, aquest percentatge era del 12%, per tant, ha crescut considerablement en tres anys. També augmenta l'opinió que la violència és inevitable, que és habitual i que, si és de poca intensitat, no ho consideren un problema. Al contrari, el 74,2% de les noies, si considera la violència de gènere un greu problema social.

Donades les característiques de l'etapa de l'adolescència, fan de les i els adolescents un grup vulnerable amb relació a la violència de gènere. L'adolescència és l'etapa vital on es crea la personalitat i la identitat; tanmateix, la part del còrtex és l'última en madurar, fent que els adolescents siguin més impulsius que els adults i, a vegades, facin ús de la violència directa i verbal en les seves reaccions. Una etapa, en la que es genera una gran pressió social i són més vulnerables a l'entorn més proper; per ells, el grup d'iguals té una gran influència i és el més important. S'inicien les primeres relacions socioafectives; sent necessari reforçar la prevenció i la igualtat de gènere.

2.1.4. PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

“La prevenció ha d'iniciar-se a edat primerenca, abans de l'inici de les relacions de parelles” (González i Santana, 2015; Lorente, 2010). L'actuació educativa ha d'implicar a tota la comunitat educativa, a través de la sensibilització i evitar la reproducció de patrons. En alguns casos es normalitzen formes de relació (insults, burles, agressions, amenaces...) entre nois i noies. Per tant, s'ha de desnormalitzar per ensenyar noves pautes de comportament, enfocades a la igualtat de gènere. Tot i que l'ideal seria aprendre habilitats socials per no haver de modificar conductes, sinó modificar les causes.

Els adolescents necessiten que se'ls ensenyi a relacionar-se. El seu cervell adolescent es decanta per les emocions i són més visceral, té una gran importància l'educació emocional i que adquireixin la capacitat de gestionar les emocions pròpies. Per això és important incidir en les causes més que en les conseqüències.

Centrar-se en el tipus de relacions que són més saludables, elles i ells manquen d'experiència i tenen dificultats en entendre les conseqüències perjudicials. S'ha de fer una crítica als mites i tòpics i que ells mateixos extreguin les seves conclusions, que utilitzin el seu pensament crític.

L'àmbit escolar és l'entorn més propici per enderrocar els discursos i idees d'odi que desencadenen en violència. Per tal d'erradicar l'agressió, és important educar en drets humans amb especial atenció en educar en igualtat de gènere, si no es continuarà ampliant el patriarcat i reproduint conductes sexistes des de l'escola, les quals són més complicades d'erradicar en l'adulthood.

Es té el concepte de l'escola com a institució per formar a l'alumnat en l'àmbit acadèmic, coneixements i pel futur laboral, però es posa poca o gens d'atenció en ensenyar en els drets humans i en preparar a futurs ciutadans amb criteri propi, on quedi exclosa tota discriminació de gènere, identitat sexual, classe, religió, edat... A partir d'una pedagogia activa i participativa, cal facilitar estratègies pràctiques que fomentin la llibertat d'opinió, d'expressió i

pensament crític.

Treballar la prevenció dins del sistema de valors, anar més enllà de les històries personals, no centrar-se en els casos concrets sinó en la cultura de valors. Una actuació transversal (matemàtiques, història...) amb l'objectiu de crear contextos adequats per entendre i poder intervenir com a personal educatiu en la seva erradicació.

“A primària i secundària, la prevenció en violència de gènere està relegada. En dades de l'OMS, les costes en prevenció són molt més inferiors que les costes en atenció a les víctimes des de diferents serveis” (González, 2010).

El rol de l'escola és clau en la prevenció de la violència de gènere i, per tant, dotar-la dels recursos necessaris. L'escola ha d'anar cap a nous models d'educació, basats en el diàleg, espais de confiança i coneixement mutu; donant cabuda a diferents tipus de taller i en què el pati sigui un espai d'observació per treballar l'agressivitat i la violència.

Totes les mesures de prevenció requerides a secundària passen per la formació específica del professorat en matèria de violència de gènere i igualtat de gènere, tal com es marca en les diverses lleis.

Com diu la mestra Mª José Urruzola, la coeducació “consisteix a educar a les noies i als nois al marge del gènere femení o masculí, és a dir, educar-los partint del fet de la seva diferència de sexe, potenciant el desenvolupament de la seva individualitat, però sense tenir en compte els rols que se'ls exigeix complir des d'una societat sexista, per ser d'un sexe o l'altre (Urruzola, 1995).

Alguns dels pilars que sustenten l'educació per la igualtat (M. Moreno, 2017):

- Ús del llenguatge no sexista. L'ús del llenguatge no sexista ajuda a la visibilització de les dones, clau per potenciar l'autoestima com a base de l'empoderament i del lideratge.
- Visibilització de la tasca de les dones, tant al llarg de la història com actualment. Les alumnes necessiten referents de dones i els alumnes han de saber que no només els homes han contribuït a l'evolució de la societat.
- Crítica al sexisme en qualsevol manifestació.
- Masculinitats igualitàries, mostrar que existeix alternativa a la masculinitat tradicional.
- Resolució pacífica de conflictes: cultura de pau i educació emocional.
- Educació sexual en llibertat i igualtat.
- Lluita contra la LGTB-fòbia.
- Lluita contra la violència de la dona.

Des de la pàgina web de la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere s'ofereixen recursos per l'àmbit educatiu: una guia didàctica “- és +” (2010), on hi ha un llistat de

pel·lícules i curtmetratges en el que es tracta la violència de gènere; còmic “Pillada por ti” (2017) dirigit a adolescents i on es posa èmfasis en els primers senyals de maltractament.

El Departament d'Educació de Catalunya, dins del Projecte de Convivència, ofereix un Programa formatiu de prevenció de la violència masclista³ per Educació Secundària. Està format per quatre mòduls: Aproximació a la coeducació i l'equitat de gènere, Construcció de models alternatius de masculinitat i feminitat, Relacions afectives i sexuals saludables i Tolerància zero a la violència masclista i relacions abusives. En tots els mòduls hi ha un dossier per l'alumnat i la guia docent.

En el Projecte de Convivència i Èxit educatiu (2014) del Departament d'Ensenyament, es proporciona el document de coeducació on es plasmen els objectius, accions concretes i recursos a realitzar des de l'àmbit de centre, àmbit d'aula i l'àmbit de l'entorn.

“Són necessàries accions positives en el marc de la violència de gènere. Invertir en igualtat suposa guanyar en seguretat i justícia. Es tracta d'una tasca ètica ineludible si desitgem construir un món en què les diferències sexuals no constitueixin el groller argument amb el qual es justifiquen les desigualtats personals i socials” (Leal i Arconada, 2011).

2.2. MARC METODOLÒGIC

S'entén com a paradigma en l'àmbit de la investigació educativa “un punt de vista o manera de veure, analitzar i interpretar els processos educatius que tenen els membres d'una comunitat científica i que es caracteritza pel fet que tant científics com pràctics comparteixen un conjunt de valors, finalitats, normes, llenguatges i creences i formes de percebre i comprendre els processos educacionals” (De Miguel, 1988: 66).

Per tal de concretar els diferents paradigmes de la investigació educativa i aproximar-nos al paradigma que representarà el nostre estudi d'investigació, s'han de respondre a tres qüestions bàsiques (Lincoln i Guba, 1985):

- La manera de veure i entendre la realitat educativa (dimensió ontològica): la naturalesa de l'objecte d'estudi, la naturalesa de la realitat social, el que interessa estudiar té un caràcter objectiu, té una existència pròpia o bé és el resultat d'una interpretació individual? La resposta aquests supòsits derivaran els diferents problemes d'investigació.
- El model de relació entre qui investiga i la realitat (dimensió epistemològica): com es coneix la realitat educativa? S'ha de manipular d'alguna manera o només observar-

---

³ El Programa formatiu de prevenció de la violència masclista per Educació Secundària es pot trobar a la Xarxa telemàtica Educativa de Catalunya (XTEC).

la? M'he d'apropar i implicar en ella o bé he d'adoptar una postura externa per conèixer-la?

- El mode en el qual podem obtenir el coneixement d'aquesta realitat (dimensió metodològica): forma de procedir de l'investigador, el caràcter normatiu del paradigma amb relació als aspectes tècnics i metodològics per utilitzar.

Basant-nos en la síntesi de les característiques dels paradigmes de la investigació, adaptat de Latorre (1996) la investigació que hem portat a terme s'ubica dins del paradigma positivista. La relació entre l'investigador i la realitat estudiada és totalment independent, no hi ha cap mena d'intervenció ni involucrar-se per part de la persona que porta a terme la investigació. La funció és dissenyar i entregar els qüestionaris als estudiants i personal educatiu, però en cap cas implicar-se sent part de la investigació.

El paradigma positivista incorpora el mètode científic-experimental i que regirà l'estudi que estem tractant; segons Bisquerra (2009) el mètode científic té com a característica principal verificar proposicions generals (hipòtesis) a través de l'observació empírica en una àmplia recollida de mostres i des d'una aproximació quantitativa amb la finalitat de desenvolupar algunes 'lleis' com a explicació de processos educatius.

L'interès de la investigació se centra a explicar els fenòmens objecte d'estudi i verificar les hipòtesis. En aquest cas, la visió d'estudiants de secundària del Camp de Tarragona sobre la violència de gènere i les actuacions del personal educatiu per treballar la prevenció de la violència de gènere i igualtat de gènere; basant-nos en una recerca teòrica prèvia sustentada en l'augment de casos de violència de gènere en parelles adolescents, les singularitats de les relacions socioafectives dels joves i la creixent visió entre els nois de la violència de gènere com un invent ideològic.

El model d'anàlisi en el que s'enfoca l'estudi és una metodologia quantitativa, concretament el mètode descriptiu. Danhke (1989) defineix els estudis descriptius com aquells que busquen especificar les propietats, les característiques i els perfils importants de persones, grups, comunitats o qualsevol altre fenomen que sigui sotmès a anàlisi. L'estudi que estem tractant té com a objectiu principal descriure, mesurar i avaluar l'opinió, visió dels adolescents respecte la violència de gènere, si han treballat o treballen el tema a classe i quines activitats han portat a terme; a més de les variables de l'edat i el sexe; i, la formació i desenvolupament d'activitats del professional educatiu d'orientació educativa amb relació a la temàtica tractada. Es realitza una descripció literal de les dades recollides i posant com a referència la teoria cercada; rellevant tenir en compte que la investigació realitzada és de curta durada, un punt de partida, i ser considerada com un primer apropament a la realitat que preocupa, per després aprofundir en el fenomen educatiu.

Dins de la investigació descriptiva situem l'estudi fet en els estudis d'enquesta, en les que es realitzen preguntes concretes sobre la realitat. La tècnica que es fa servir són els qüestionaris, sent un "instrument de recopilació d'informació compost d'un conjunt limitat de preguntes mitjançant el qual el subjecte proporciona informació sobre si mateix i/o el seu entorn (Bisquerra, 2009).

Els instruments utilitzats en la investigació per la recollida de dades són dos qüestionaris, un dirigit a estudiants de secundària, tant obligatòria com postobligatòria, fins als divuit anys, i un altre qüestionari dirigit a professionals d'orientació educativa a secundària. Els qüestionaris són un instrument que permet recollir les dades desitjades d'una forma fàcil i arribar a un gran nombre de persones en el menor temps, a través d'un correu electrònic, com ha estat el cas d'aquest estudi, i fer unes estimacions de les conclusions a la població que s'ha agafat de referència, a partir dels resultats obtinguts de la mostra.

Tal com s'ha dit, els qüestionaris s'ha fet difusió a través d'Internet, permetent un baix cost, major rapidesa i menys temporalitat. S'ha aconseguit una major difusió precisament per l'ús del correu i les xarxes socials per arribar a la població seleccionada, tenint en compte que són adolescents i tenen un gran ús del medi tecnològic. A més, l'enquesta per internet facilita l'anàlisi quantitatiu de la informació recollida, així com els salts de preguntes. L'ús dels qüestionaris per internet també suposo contres com ara la impossibilitat arribar a la població que no té accés a internet o xarxes socials, és un medi poc motivador si no ve amb un incentiu, és impersonal i poden succeir errors informàtics o respostes inoportunes.

Per dissenyar els qüestionaris s'han seguit les següents fases recomanades:

1. Definició dels objectius dels qüestionaris.
2. Planificació del qüestionari.
3. Elaboració i selecció de les preguntes (obertes, tancades,...).
4. Anàlisi de la qualitat de les preguntes.
5. Anàlisi de la coherència i validesa del qüestionari. Enviant per validar els qüestionaris a tres professionals relacionades amb la temàtica de la investigació i, posteriorment, realitzant les modificacions oportunes.
6. Redacció final de l'enquesta

En els qüestionaris s'han redactat preguntes obertes, però majoritàriament preguntes tancades, tenint en compte que la població que van dirigits són adolescents i busquen respondre amb rapidesa i poc temps; les preguntes obertes requereixen respostes curtes. També s'ha tingut en compte una redacció senzilla de les preguntes per tal de l'òptima comprensió del que es demana i evitant un qüestionari llarg per tal de no desmotivar a la resposta d'aquest. A l'inici es troba una redacció senzilla en mode de presentació per part de la persona investigadora i els objectius de l'estudi. També s'han posat variables d'identificació

i classificació d'edat i sexe, ja que són importants pel l'anàlisi, desenvolupament i les conclusions de l'estudi.

En mode resum aquest estudi s'emmarca dins el paradigma positivista, en el model d'anàlisi quantitatiu-experimental i el mètode d'investigació és el descriptiu, a través d'estudis d'enquesta, concretament amb la recollida de dades a través de qüestionaris.

3. DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ

3.1. OBJECTIUS

L'objectiu principal de la investigació és saber si als centres de secundària de la província de Tarragona es treballa la prevenció de la violència de gènere i la igualtat de gènere, tal com es contempla en la Llei Orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de Mesures de Protecció integral contra la violència de gènere, concretament, en l'àmbit educatiu.

La recerca teòrica realitzada en el marc conceptual, sobre la situació actual dels adolescents respecte a la violència de gènere en les seves primeres relacions socioafectives, genera incertesa en com s'afronta en l'àmbit educatiu, sobretot en prevenció. Les dades dels estudis i enquestes⁴ consultats fan sorgir la hipòtesi que els i les adolescents se saben molt bé la teoria, però en el moment de trobar-se en la situació no són conscients; és per això que per explicar i assolir l'objectiu principal ho farem a través d'indicadors dels objectius específics; relacionats amb estudiants adolescents de secundària i professional educatiu d'orientació educativa.

Els objectius específics d'aquesta investigació són:

- Conèixer les activitats que es fan als centres amb l'alumnat de secundària, especialment a l'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat per fomentar la igualtat de gènere i prevenir la violència de gènere.
- Identificar els coneixements i la visió que tenen l'alumnat de secundària respecte a la violència de gènere.
- Descriure les experiències viscudes amb relació a la violència de gènere, tant dels adolescents com dels i les professionals d'orientació educativa.
- Saber la formació del professorat d'orientació educativa en matèria de prevenció i igualtat de gènere, tant formació inicial com formació permanent.

---

⁴ Els estudis i enquestes consultades són: Moral, C. (2021). No es amor. Un anàlisi sobre la violència entre adolescentes. Save the Children. i Díaz-Aguado, M.J., Martínez, R., Martín, J., Falcón, L., (2021). La situación de la violencia contra las mujeres en la adolescencia en España. Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género.

- Identificar les mancances dins del sistema educatiu en la prevenció de la violència de gènere; tant en l'àmbit d'activitats per treballar amb els estudiants com en formació del professorat.

3.2. ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES

Tal com s'ha explicat en l'apartat del marc metodològic, l'instrument emprat per la recollida de dades és el qüestionari. S'han elaborat dos qüestionaris, un per l'alumnat i l'altre per l'orientadora o orientador.

A l'inici dels dos qüestionaris hi ha una introducció per presentar l'objectiu de la investigació i quina és la finalitat; seguidament hi ha les variables d'identificació i classificació d'edat, gènere i formació en el cas dels i les professionals educatius.

El qüestionari de l'alumnat està format de tretze preguntes: quatre obertes, set tancades i dos en format escala. Les preguntes s'han agrupat per temàtiques, les set primeres preguntes són formulades per saber el seu coneixement, opinió i experiència amb relació a la violència de gènere; les següents preguntes s'enfoquen cap a l'àmbit de la prevenció de la violència de gènere a l'aula i en el centre educatiu. D'aquesta manera s'evita la desorientació en el moment de respondre. El qüestionari s'acaba amb una pregunta oberta per si desitgen fer una última aportació o expressar una opinió.

QÜESTIONARI ALUMNAT

Soc la Sara Camarasa, alumna del Grau de Pedagogia de la Universitat Rovira i Virgili. Aquest qüestionari s'engloba dins del Treball de Fi de Grau sobre com es treballa la prevenció de la violència de gènere als centres de secundària de Tarragona i la visió de l'alumnat adolescent sobre el tema. Seria de gran ajuda respondre a les següents preguntes, les respostes de les quals són totalment anònimes. Gràcies!

1. Gènere:

- Masculí
- Femení
- No binari
- Altres

2. Edat:

3. Què és per tu la violència de gènere?

- Agressió física de l'home cap a la dona quan són parella sentimental.
- La violència de gènere és qualsevol violència física, sexual, psicològica o econòmic...
- 4. Consideres la violència de gènere?
  - Problema actual
  - Un fet irrelevant i sobrevalorat
- 5. Explica el perquè de la teva resposta a la pregunta anterior:
- 6. 1126 dones han estat assassinades per violència de gènere des del 2003, què et diu aquesta dada?
- 7. Consideres la gelosia com una expressió d'amor?
  - Si
  - No
  - A vegades
- 8. La violència de gènere només succeeix en relacions de parelles adultes
  - Vertader
  - Fals
- 9. Has viscut cap situació de violència de gènere?
  - Si
  - No
- 10. Heu tractat el tema de violència de gènere al teu centre de secundària?
  - Si
  - No
- 11. De quina forma? (Mai, alguna vegada, sovint, sempre)
  - Jornades o conferències
  - La professora o el professor ho ha tractat a classe
  - Hem treballat en equip a classe sobre el tema
  - Hem elaborat en equip propostes de com prevenir-ho
  - Hem realitzat treballs individuals sobre el tema
  - Hem vist cine a l'aula sobre el tema
  - Els treballs realitzats van ser considerats per qualificar en alguna assignatura
- 12. Quina proposta faries per treballar la prevenció de la violència de gènere i la conscienciació de la igualtat de gènere? (activitats, projectes...)
- 13. Quina influència tenen els següents medis sobre el teu concepte de "violència de gènere"? (gens, poc, bastant, molt)
  - Televisió/cinema

- Internet
  - Explicacions professorat
  - Per treballs realitzats a classe
  - El que parlo amb el meu pare o mare
  - El que parlo amb amic i amigues
  - Per l'experiència que he tingut amb les meves relacions
  - Pel que he llegit (premsa, llibres...)
14. Consideres que et falta informació sobre la prevenció de la violència de gènere?
- Si
  - No
15. Si vols fer una aportació o expressar la teva opinió ho pots fer en aquest espai

Imatge 3: Qüestionari alumnat. Font: Elaboració pròpia.

El qüestionari de l'orientador/a el formen tretze preguntes: set preguntes tancades, 5 preguntes obertes. Les preguntes estan agrupades per temes, per tal de facilitar la comprensió i resposta d'aquestes. Les primeres preguntes estan enfocades a la formació en relació a la violència de gènere, seguidament s'enfoca a preguntes sobre la metodologia emprada per treballar el tema i les últimes preguntes estan relacionades en la seva experiència i vivència en relació amb la violència de gènere. El qüestionari s'acaba amb una pregunta oberta per si es considera fer alguna aportació.

QÜESTIONARI ORIENTADOR/A

Soc la Sara Camarasa, alumna del Grau de Pedagogia de la Universitat Rovira i Virgili. Aquest qüestionari s'engloba dins del Treball de Fi de Grau sobre com s'actua en la prevenció de la violència de gènere als centres de secundària de Tarragona i la visió de l'alumnat adolescent sobre el tema. Seria de gran ajuda respondre a les següents preguntes, les respostes de les quals són totalment anònimes. Gràcies!

1. Formació:
- Pedagog/a
  - Psicòleg/a
  - Educador/a social

- Altres
2. Gènere:
    - Masculí
    - Femení
    - No binari
    - Altres
  3. Té formació en qüestions d'igualtat i violència de gènere?
    - Si
    - No
    - No, però m'agradaria
  4. Si la resposta anterior ha estat afirmativa, quina formació té al respecte?
  5. Rep formació permanent en igualtat o violència de gènere?
    - Si
    - No
  6. En cas afirmatiu, aquesta formació rebuda es realitza des d'una vessant pedagògica sobre la temàtica i de com treballar-la amb l'alumnat?
    - Si
    - No
    - A vegades
  7. En cas negatiu, creu necessari rebre-la? Per què?
  8. Com s'actua la prevenció de violència de gènere entre l'alumnat de secundària al teu centre?
    - Si
    - No
  9. Quines dificultats hi ha per treballar amb eficàcia, la igualtat de gènere i la prevenció de gènere a secundària, en el teu centre? (Gens, poc, bastant, molt)
    - La falta de temps
    - Només es parla d'aquest tema en dates assenyalades
    - Falta de mitjans per part del centre
    - Falta d'implicació de les famílies
    - Falta de formació
  10. En l'informe de "No és amor" de "Save de Children", s'extreu que les actituds i comportaments masclistes creixen entre els més joves. <https://bit.ly/3bjlt0M> Percep aquest increment en les relacions que s'estableixen entre els joves, dins del centre?

11. En l'estudi "La situació de la violència de gènere contra les dones en l'adolescència a Espanya" elaborada el 2021 pel Ministeri d'Igualtat assenyala que 1 de cada 5 nois d'entre 14 i 20 anys considera que la violència de gènere no existeix i és un "invent ideològic". <https://acortar.link/OJyLuf> Ha presenciat alguna situació en la qual l'alumnat no identifica la violència de gènere com un problema?
- Si
  - No
12. Ha patit cap situació de violència de gènere?
- Si
  - No
13. Quina proposta faria per treballar la prevenció de la violència de gènere i conscienciació de la igualtat de gènere amb l'alumnat? (activitats, projectes...)
14. Què creu que falta per millorar la prevenció de violència de gènere en l'àmbit educatiu als centres de secundària?
15. Si vol fer una aportació o expressar la seva opinió ho pot realitzar en aquest espai.

Imatge 4: Qüestionari orientador/a educatiu. Font: Elaboració pròpia.

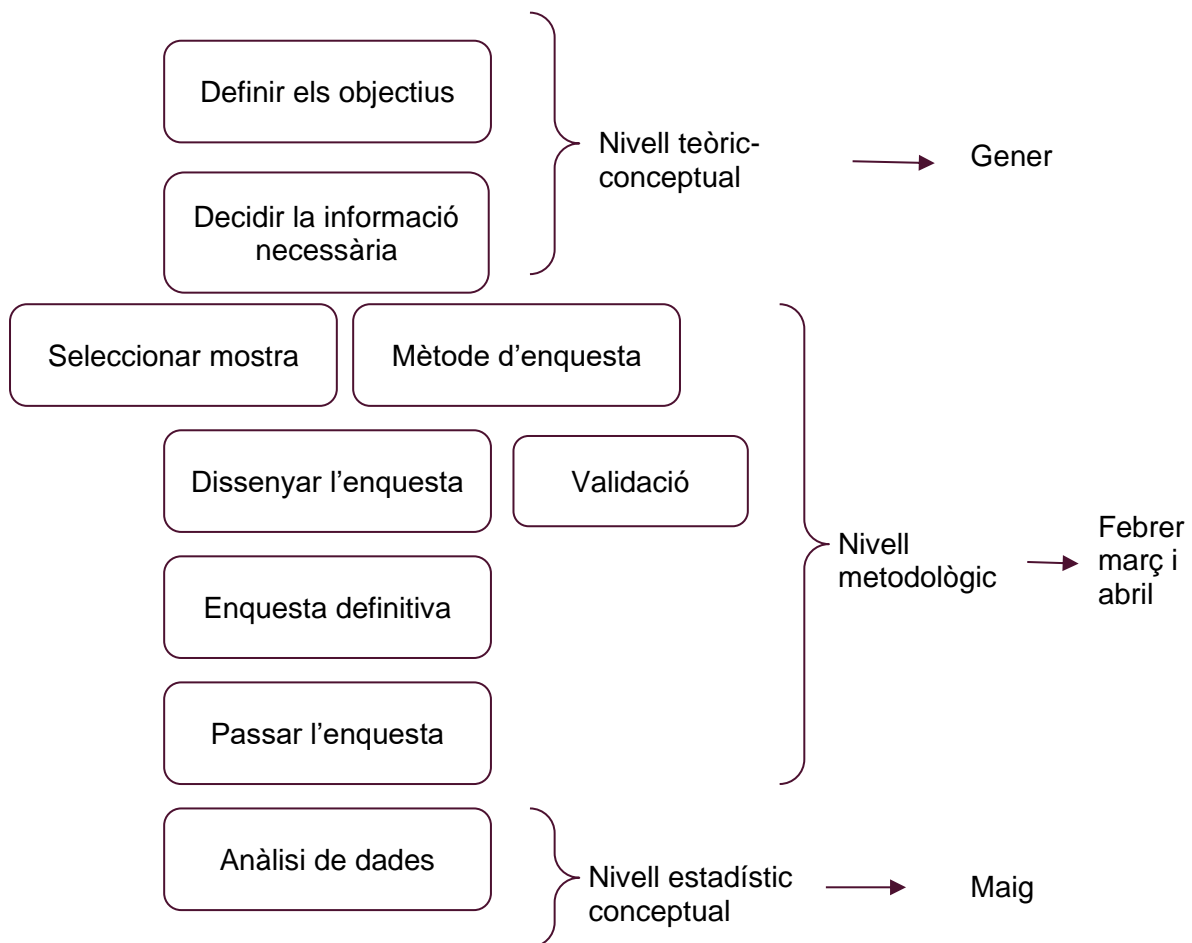
Per saber les preguntes que es volen posar als qüestionaris s'ha dut a terme una pluja d'idees dels diferents temes a tractar i la informació específica que es necessita, d'aquesta manera queden reflectits els aspectes més rellevants per formular les preguntes.

Basant-nos en Padilla, González i Pérez (1998) seleccionem les preguntes obertes amb l'objectiu de saber la informació més directa i amb les seves paraules dels enquestats; en canvi, les preguntes tancades s'han portat a cap amb la finalitat d'obtenir dades de judici i d'ordre. En el qüestionari de l'alumnat s'ha optat per un major nombre de preguntes tancades i d'escala, ja que a priori tenen menor coneixement sobre el tema, al contrari que els professionals educatius d'orientació educativa, on s'ha optat per posar més preguntes obertes, ja que tenen un nivell cultural mig-alt i un coneixement més elevat amb relació a la temàtica d'investigació.

En les preguntes tancades les respostes són previstes i específiques, perquè les donem en el moment de formular-les i quan s'analitzen tenen una descripció totalment quantitativa, facilitant uns resultats més estadístics de les respostes. Pel contrari, amb les preguntes obertes resulten ser més nombroses i menys previsibles; les respostes s'han d'analitzar, agrupar-les i descriure de forma individual degut a que són categories heterogènies.

Tot i que hi ha preguntes obertes, s'ha intentat que siguin de resposta breu i concisa per tal que no es faci pesat respondre el qüestionari, sobretot tenint en compte al grup d'estudiants. Els qüestionaris s'han elaborat amb l'aplicació Formularis de Google i s'han compartit a través de correu electrònic i l'aplicació de WhatsApp, per tal de facilitar la seva difusió i poder arribar a més persones.

En el procés d'investigació existeixen diferents fases. D'acord amb l'esquema de Buendía (1998; 236), hem establert tres fases en el desenvolupament de la investigació: teòric-conceptual, metodològica i estadística-conceptual.

Imatge 5: Fases de la recerca. Font: Elaboració pròpia.

En el primer nivell, s'hi inclou el plantejament dels objectius de la investigació; prèvia aquesta fase s'ha escollit el tema d'investigació i acotat la línia de l'estudi en el context d'adolescents, estudiants de secundària. Posteriorment, s'ha realitzat la recerca bibliogràfica, delimitant a estudis i informes dels últims cinc anys amb relació a la normativa de prevenció de violència de gènere en l'àmbit educatiu, violència de gènere i la violència de gènere en parelles

adolescents, per tal de crear el marc teòric de la investigació. Aquesta fase es va portar a terme durant el mes de gener i part de febrer.

En el segon nivell, s'ubica la selecció de la població i la mostra representativa, així com la definició de les variables que seran objecte d'estudi. L'elaboració del qüestionari pilot, la validació dels experts i passar l'enquesta final. Aquesta fase s'ha dut a terme els mesos de febrer, març i abril. Un cop delimitats els objectius de la recerca, s'han elaborat dos qüestionaris; un adreçat als i les estudiants de secundària, i l'altre als professionals educatius d'orientació educativa. Posteriorment, els qüestionaris han estat validats per tres professionals de l'àmbit; modificades les millores proposades pels professionals, per finalment passar l'enquesta a través d'internet. Cal dir, que aquesta fase s'ha allargat en el temps ja que l'acció inicial va ser escriure un correu electrònic, a diferents instituts amb els quals havia tingut contacte, demanant la seva participació en l'estudi. Només vaig rebre resposta al correu d'un institut i mai es van completar els qüestionaris. Finalment, es van passar els qüestionaris a persones conegudes de l'entorn més proper que complien els requisits per la mostra, i es va fer difusió.

A la vegada, s'ha anat elaborant el marc metodològic; on s'ha delimitat el paradigma de la investigació, la metodologia emprada i les tècniques de recollida.

En el tercer nivell s'executa l'anàlisi de dades, la descripció dels resultats obtinguts dels qüestionaris, redactar les conclusions i integrar el marc teòric amb les conclusions elaborades. Finalment, s'han redactat les propostes de millora de la investigació i futures línies d'investigació.

3.3. RIGOR CIENTÍFIC

La validesa dels qüestionaris és important per extreure les conclusions adequades sobre l'estudi realitzat i aconseguir informació de qualitat.

Seguint la "*validació de jutges*" (Bisquerra, 2009; 243) s'han seleccionat tres professionals experts en la matèria de la investigació i per tal de validar el contingut i estructura de les preguntes del qüestionari s'han plantejat els criteris de claredat, que sigui fàcil d'entendre i de discernir, no és confús; rellevància, pertany al tema i objectius de la investigació; pertinença, té relació o utilitzat respecte a la necessitat d'informació per la investigació.

Els professionals experts són M.C.T.S., Dra. en pedagogia a la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia de la Universitat Rovira Virgili, i amb més de vint-i-cinc anys d'experiència; J.P.T., pedagoga, educadora social i màster en teràpia familiar socioeducativa amb vint anys d'experiència, actualment treballa a l'Institut Municipal d'Educació de Ajuntament de Tarragona; M.F.Y. treballadora social al Servei d'Urgències i Emergències

Socials de Tarragona (SUSET) Institut Municipal de Serveis Social de l'Ajuntament de Tarragona amb catorze anys d'experiència.⁵

S'han valorat positivament les preguntes dels qüestionaris, assolint els criteris plantejats. Dins de les propostes de millora realitzades s'han efectuat els següents canvis:

- En la pregunta 3 del qüestionari de l'alumnat, s'ha eliminat l'opció de resposta "d'invent ideològic", ja que pot ser complex d'entendre i s'ha substituït per "un fet irrellevant i sobrevalorat".
- Tant en el qüestionari de l'alumnat com el del professorat es proposa preguntar si han patit cap situació de violència de gènere i demanar propostes d'activitats o projectes per actuar en la prevenció. Considerant que són propostes interessants i ajuden a la investigació, s'han inclòs en els dos qüestionaris.
- En la pregunta 6 del qüestionari de l'alumnat, es suggereix la millora de canviar "consideres la gelosia és una expressió d'amor" per "consideres la gelosia com una expressió d'amor".
- Amb relació al qüestionari del professorat es fa la reflexió de, no només preguntar, si es rep formació sobre la temàtica de violència de gènere, sinó formació aplicada a la pedagogia de la temàtica, i com executar-la amb l'alumnat. Considerant molt enriquidora la proposta, s'introdueix en el qüestionari. Primer amb una pregunta tancada de "sí, no, a vegades" i seguidament, una pregunta oberta preguntant si consideres necessari rebre-la i per què.
- Es recomana que la pregunta de l'alumnat "saps que és la violència de gènere?", es faci tancada donant diferents opcions, degut a que ja hi ha la pregunta "què és per tu la violència de gènere" i s'ofereixen dos opcions de resposta, es decideix eliminar la primera pregunta.

4. DESENVOLUPAMENT

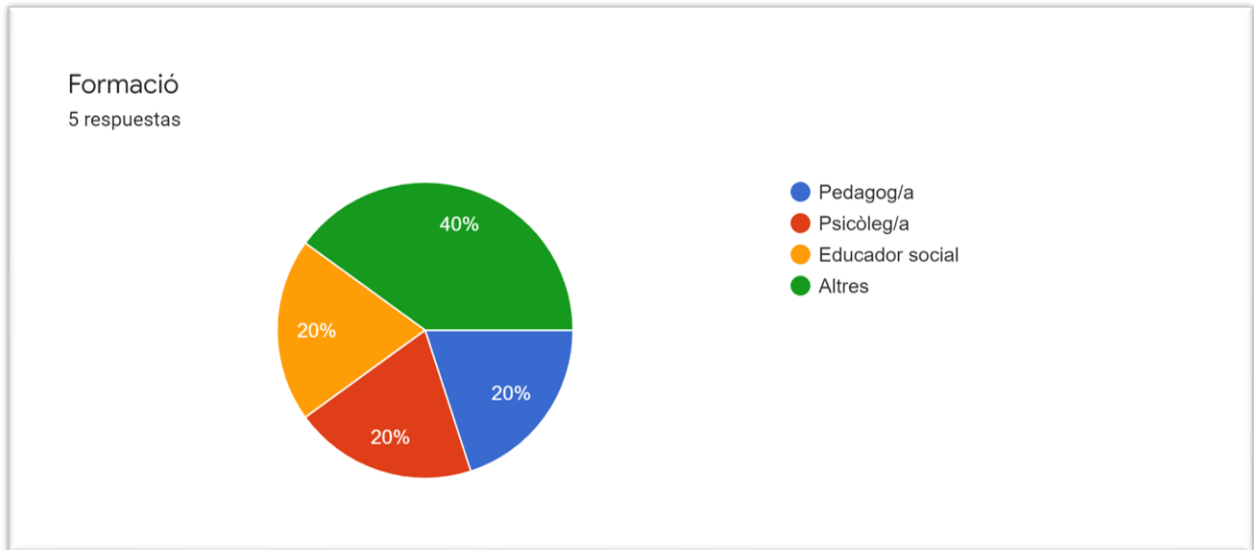
4.1. RECOLLIDA DE DADES I ANÀLISIS DE LES ENQUESTES

Seguidament, s'elabora l'anàlisi dels resultats obtinguts en els dos qüestionaris. Primer s'analitzaran les respostes del qüestionari dels i les professionals educatius d'orientació educatiu i, posteriorment la de l'alumnat.

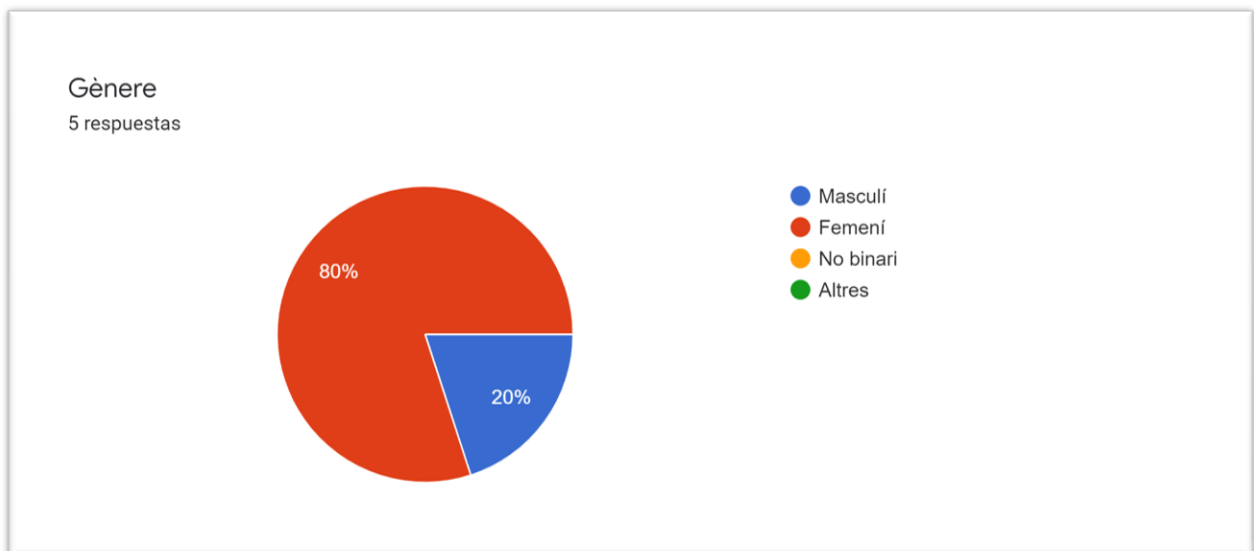
⁵ La validació dels qüestionaris de cada expert es troba en l'annex 2.

El qüestionari de les i dels professionals educatius l'han respost cinc persones. D'aquestes la seva formació és el 20% pedagog/a, el 20% psicòleg/a, 20% educadora/a social i la resta, el 40%, tenen una altra formació.

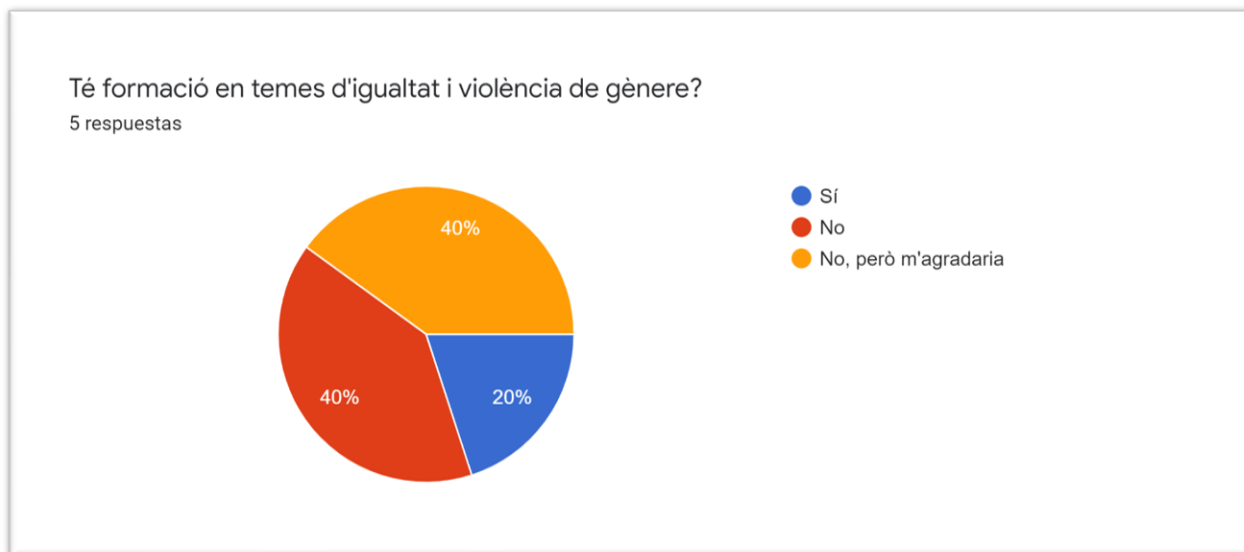
Imatge 6. Font: Google Forms

Referent al gènere, el 80% són del gènere femení i el 20% són del gènere masculí.

Imatge 7. Font: Google Forms

Referent a la pregunta de si tenen formació en temes d'igualtat i violència de gènere, només el 20% tenen formació al respecte, el 40% no la tenen, però els agradaria tenir-la, i l'altre 40% no en tenen.

Imatge 8. Font: Google Forms

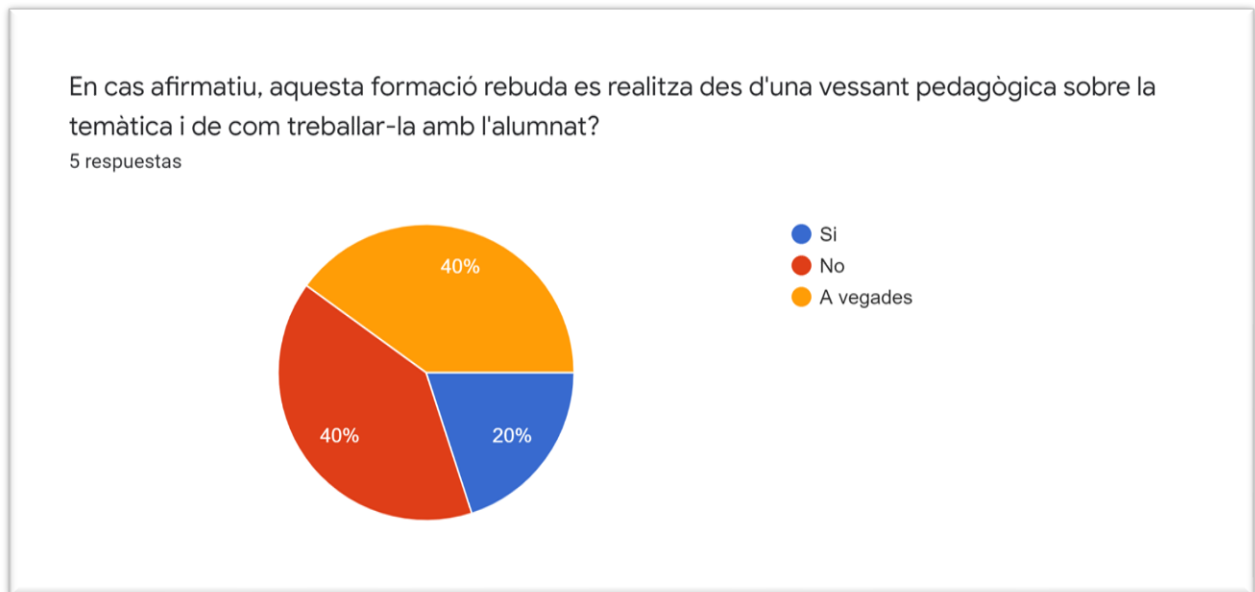
En la següent pregunta es demana que si la resposta anterior ha estat afirmativa, quina formació ha realitzat. L'única persona que la té, ha fet la formació virtual que ofereix el departament d'educació.

El 80% de les persones no rep formació permanent en igualtat o violència de gènere, només el 20% si rep formació permanent respecte la temàtica.

Imatge 9. Font: Google Forms

La persona que si ha rebut la formació, el 20%, afirma que es realitza des d'un vessant pedagògic sobre la temàtica i de com treballar-la amb l'alumnat.

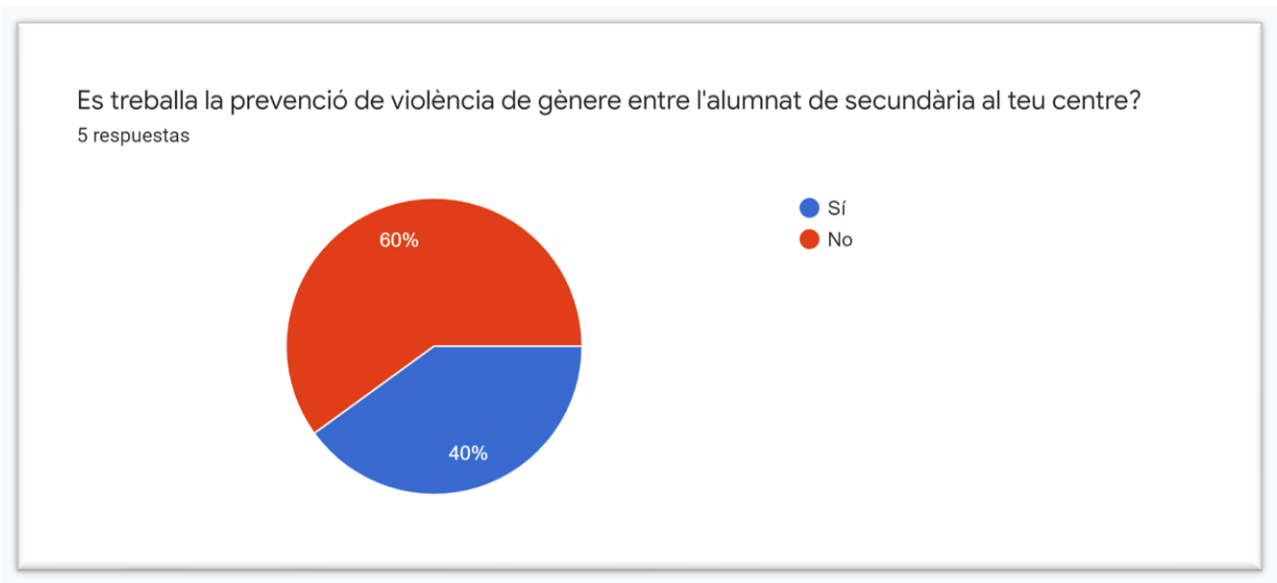
Imatge 10. Font: Google Forms

El 80% de les persones que no han rebut la formació específica sobre prevenció i violència de gènere, a la pregunta si creuen necessari rebre-la i per què, han respost:

- Orientador/a Educatiu/va.1: sí, perquè són aspectes importants que s'han de conèixer per poder respectar a tothom. Si es desconeixen els veritables valors i objectius d'aquest moviment, la informació fraudulenta a les xarxes pot perjudicar la visió, la seva finalitat i afectar a l'ambient de classe i desenvolupament moral de les nenes i nens.
- O.E.2: No. Haurien d'informar els alumnes sobre altres casos de violència. Els casos on una persona rep violència exclusivament pel seu gènere són probablement molt baixos. En canvi, violència per altres motius, sigui qui sigui la víctima, sí que s'hauria d'ensenyar.
- O.E.3: Si, perquè és necessari implementar aquests temes en els instituts
- O.E.4: És necessari perquè estem en un moment de variants constants en el gènere i cal poder entendre i conviure des dels coneixements. I, per altre costat, no cal dir que amb la violència constant en la qual vivim, cal estar al dia.

Per tant, a través de les respostes, s'observa que la majoria, si creu necessari rebre formació específica per afrontar la violència de gènere i la seva prevenció.

El 60% de les persones ha respost que en el centre educatiu no es treballa la prevenció de la violència de gènere entre l'alumnat de secundària; la resta, el 40%, si treballa la prevenció de violència de gènere entre l'alumnat del centre.

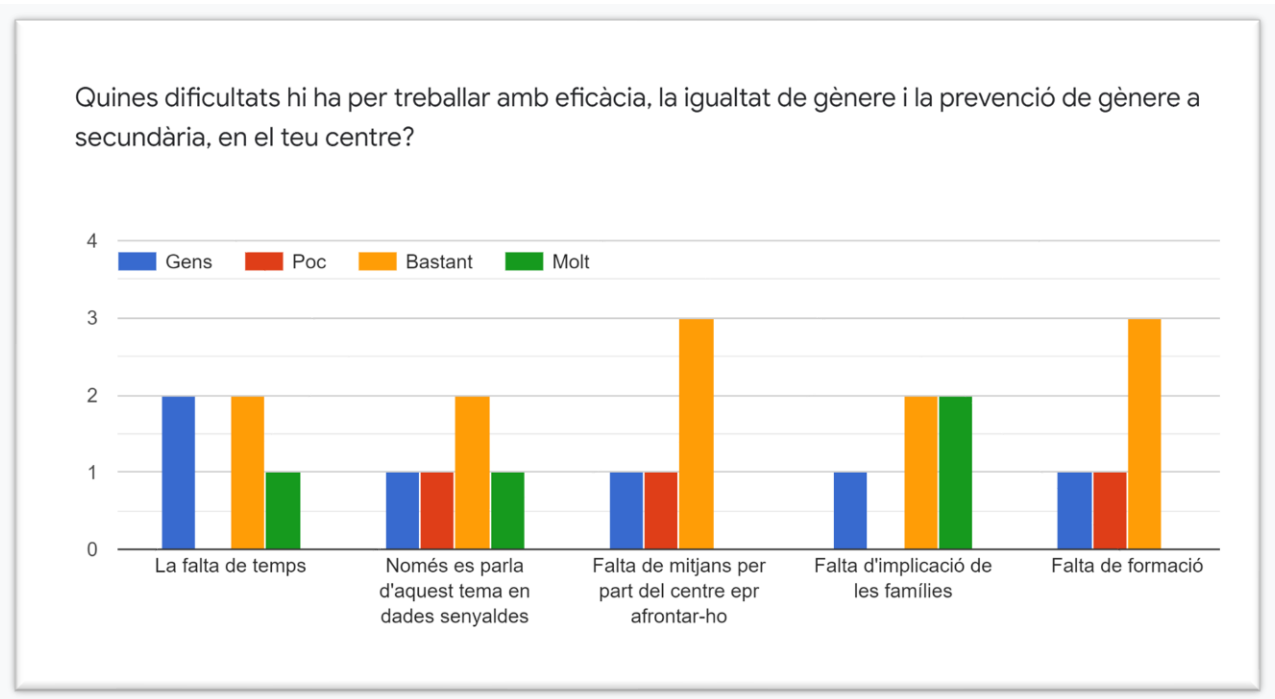

Imatge 11. Font: Google Forms

Amb relació a la pregunta “Quines dificultats hi ha per treballar amb eficàcia, la igualtat de gènere i la prevenció de la violència de gènere a secundària, en el teu centre?”:

- la falta de temps: dues persones consideren que no és gens aquest el motiu, dues persones consideren que és bastant aquest motiu i una persona considera molt el motiu de la falta de temps per no treballar la igualtat i prevenció.
- Només es parla d'aquest tema en dates assenyalades: una persona considera gens aquest motiu, una persona considera poc, dues persones consideren bastant i una persona considera molta dificultat només parlar sobre aquesta temàtica en les dates assenyalades.
- Falta de mitjans per part del centre per afrontar-ho: una persona ho considera gens, una persona ho considera poc i tres persones consideren bastant la falta de mitjans com una dificultat per prevenir la violència de gènere.
- Falta d'implicació de les famílies: una persona creu que gens, dues persones creuen que bastant i dues persones creuen que molt.
- Falta de formació: una persona ha respost que gens, una persona poc i tres persones han respost que la falta de formació és una dificultat per abordar el tema.

Per tant, podem dir, que pels professionals que respost al qüestionari, els tres punts que més dificulten treballar la prevenció de la violència de gènere són la falta de mitjans per part del centre per afrontar-ho, la falta d'implicació per part de les famílies i la falta de formació.

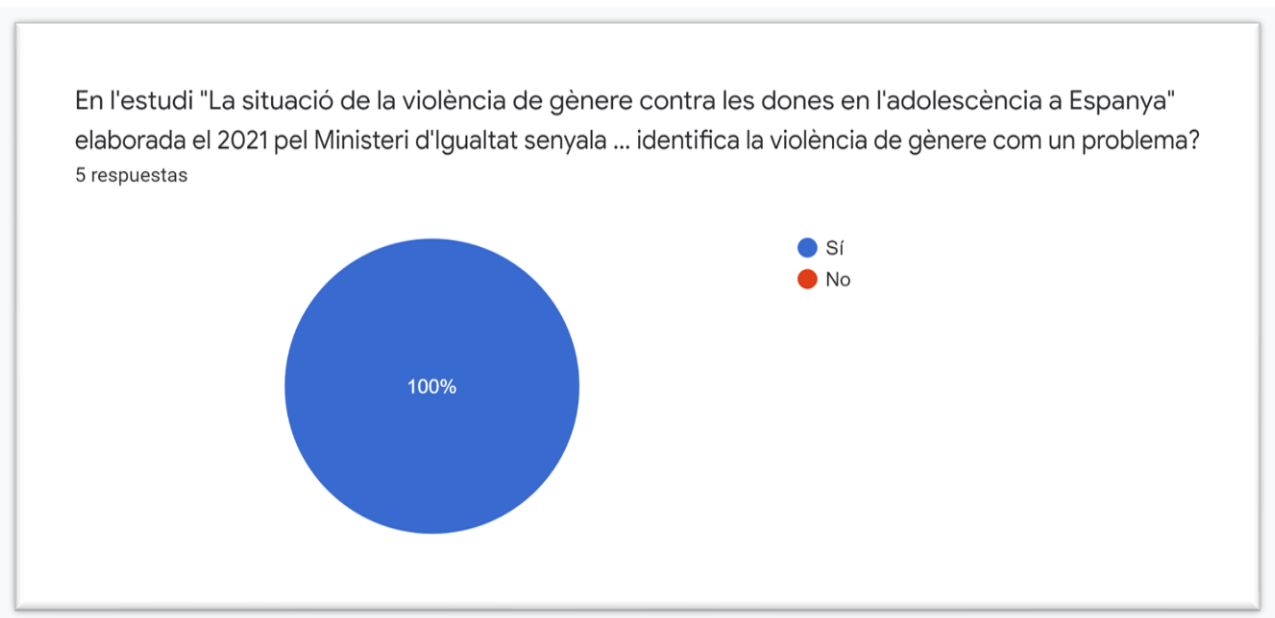
Imatge 12. Font: Google Forms

A la pregunta basada en l'informe de Save the children, de si perceben un increment de comportaments masclistes entre els joves del centre les respostes son:

- O.E.1: Sí
- O.E.2: Sí, crec que aquests comportaments no s'originen en els joves però sí que n'adoptem molts i els normalitzem a les nostres vides. Les relacions entre joves es veuen molt influenciades pel que veiem de petits, com les princeses Disney. També ens influeixen les relacions que veiem en els nostres models (pares, mares, tutors) i el que veiem cada dia a les xarxes socials. I crec que per exemple la plataforma de TikTok, promou aquests comportaments com una cosa positiva, i en fer-se "viral" un vídeo molts joves acaben veient-ho i per tant incrementant la quantitat de joves que se n'influencien.
- O.E.3: No, tots ens respecte.
- O.E.4: Si es perceben conductes masclistes.
- O.E.5: Sí, tracten les relacions sense més valor que la sexual. S'han perdut formes, valors i respecte.

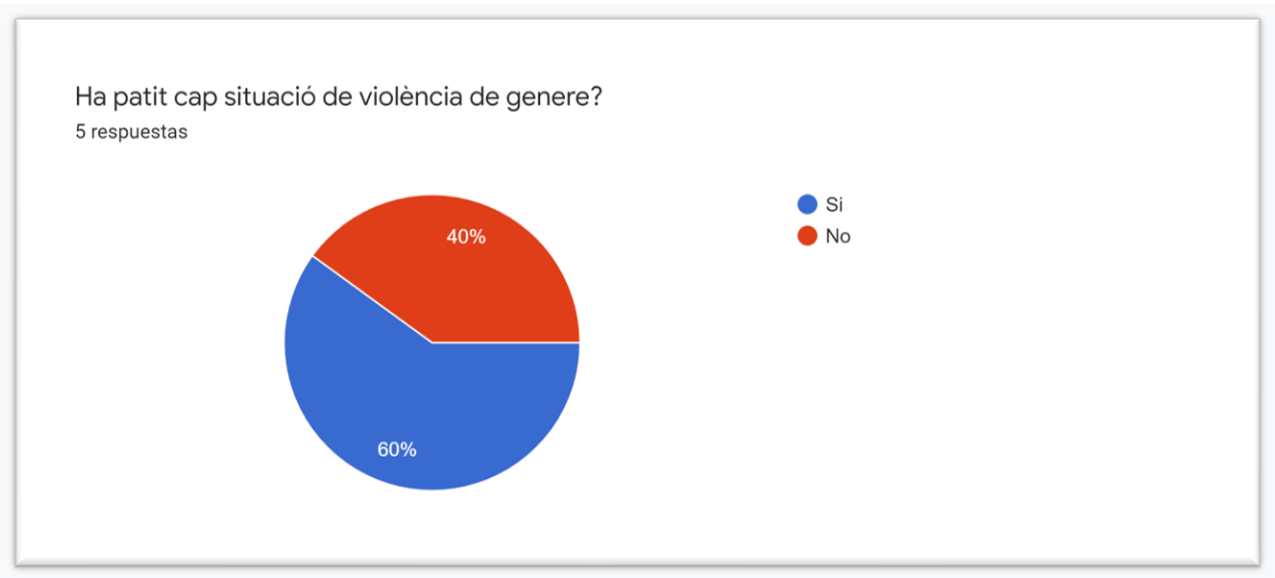
Quatre de les cinc persones, si noten un increment dels comportaments masclistes entre els més joves, només una persona no percep l'augment del qual parla l'informe.

El 100% de les persones ha presenciat alguna situació amb l'alumnat, en què aquest no ha identificat la violència de gènere com un problema.

Imatge 13. Font: Google Forms

El 60% de les persones ha patit alguna situació de violència de gènere.

Imatge 14. Font: Google Forms

Les propostes realitzades per treballar la prevenció de la violència de gènere i conscienciació de la igualtat de gènere amb l'alumnat són:

- O.E.1: Treballar transversalment des de totes les matèries. També incloure un projecte des del PAT per anar treballant des de 1r fins a 4t.
- O.E.2: Crec que cal deixar de "donar la xapa" i saber acomodar-se als joves. El més important és normalitzar la prevenció de gènere, com una cosa natural, tractar bé la gent és una cosa que hauria de ser normal. I la situació ha passat aquests anys a "ja

són aquí els feministes a donar la xapa”. Crec que les xerrades a les escoles són una bona idea per anar transmetent els conceptes, però que s'hauria de començar a ensenyar molt abans i de manera més entretinguda, perquè els joves avui en dia només els agrada l'entreteniment i és això que cal acomodar-se. Hi ha una sèrie d'actituds i normes, a més de les xarxes socials que també transmeten la idea negativa, sobretot amb tota aquesta massa de gent criticant-ho tot i els influencers no ajudant en res, fins i tot criticant també per exemple el moviment feminista. En definitiva, crec que hauríem de fer les xerrades més amenes, portar-les a tota mena d'escoles, ja no només públiques, privades també que estan començant a augmentar. S'han de fer activitats més visuals, que els xavals entenguin realment la importància del que es parla. I fins i tot activitats com excursions a cinemes o pel·lícules que parlin del tema i després comentar-les a classe per arribar a conclusions. A classe, en comptes de parlar del nostre estimat Antonio Machado que amb 32 anys es va enamorar d'una noia de 13, podem parlar i comentar altres temes i que es vegin més representats altres comunitats (dones, LGBT+, persones racialitzades o d'altres religions) . A més que l'assignatura de valors ètics obtingui més importància i es portin aquest tipus de temes com a part del temari.

- O.E.3: No sé.
- O.E.4: Treballar-la particularment en tutoria i generalitzar els comportaments a totes les actuacions
- O.E.5: Defensa personal a les noies.

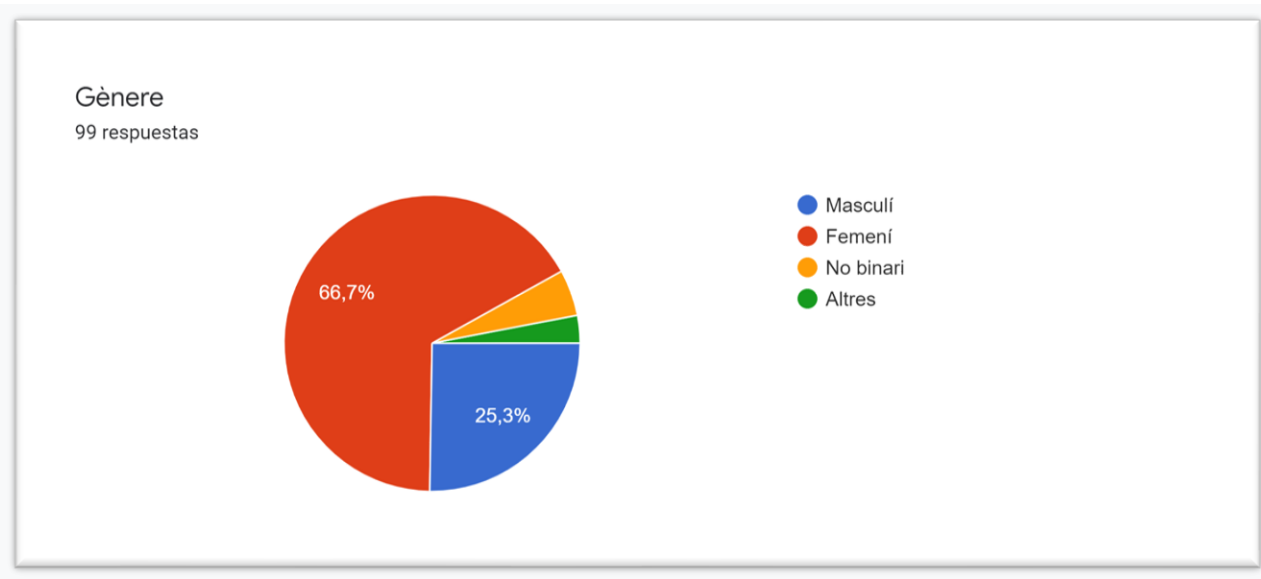
A la pregunta de què falta per millorar la prevenció de violència de gènere en l'àmbit educatiu als centres de secundària, les respostes són diverses, però es coincideix en dissenyar i tenir un bon projecte.

- O.E.1: Més temps per dissenyar els projectes i poder implementar-los. Més protagonisme a l'orientació en coordinació amb els equips socials.
- O.E. 2: Doncs jo crec que tot l'anterior.
- O.E.3: No sé.
- O.E. 4: Tenir un bon projecte.
- O.E. 5: És molt difícil, per no dir impossible, perquè la societat masculina està molt còmode des de la seva posició.

L'aportació més rellevant que s'ha realitzat a l'espai final per expressar l'opinió ha estat: És molt necessari treballar en aquest tema des de l'àmbit educatiu, perquè hi ha moltes actituds masclistes normalitzades.

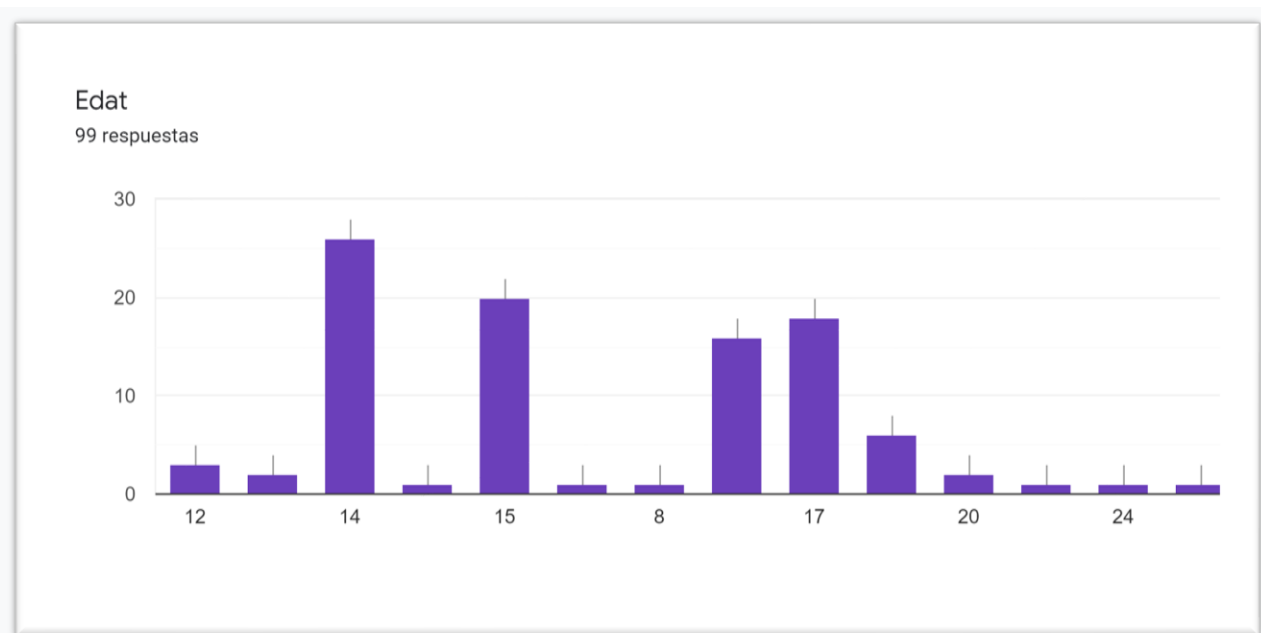
El qüestionari de l'alumnat l'han respost 99 estudiants d'educació secundària.

El 66,7% de l'alumnat que ha respost al qüestionari són del gènere femení, 25,3% del gènere masculí, 5,1% del gènere binari i el 3% d'altres.

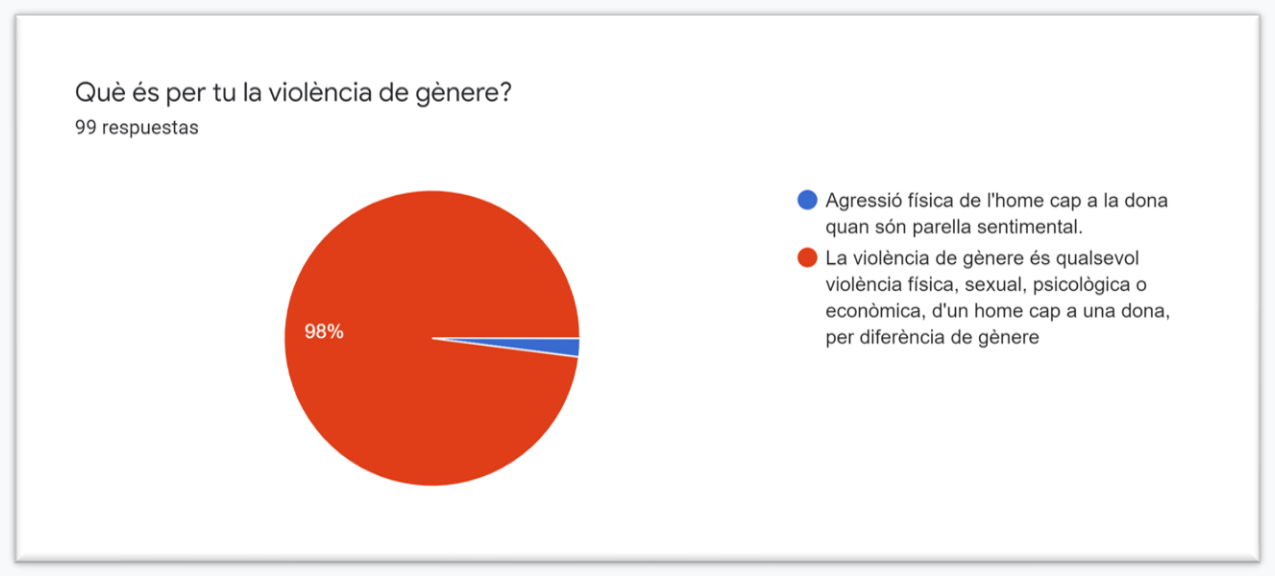
Imatge 15. Font: Google Forms

De l'alumnat que ha contestat al qüestionari el 3% té 12 anys, el 2% 13 anys, el 27,3% 14 anys, el 21% 15 anys, el 16,2% 16 anys, 18,2% 17 anys, el 6% 18 anys i l'altre 4% més de 20 anys. Les edats més representades són dels 14 anys fins als 17 anys, sent els 14 anys la més representada.

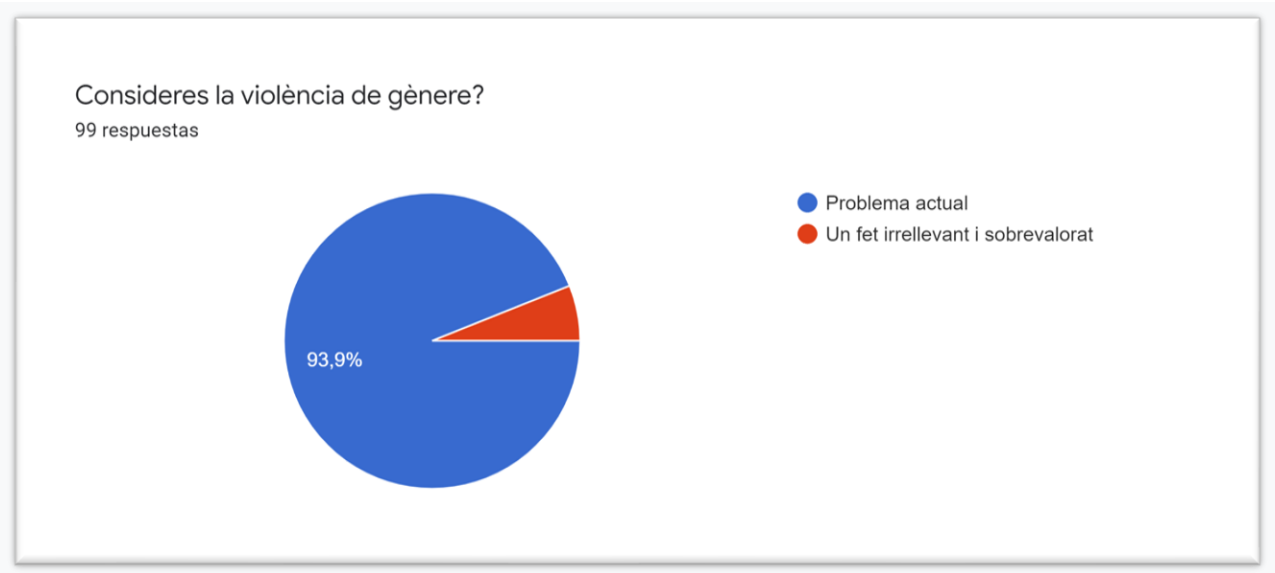
Imatge 16. Font: Google Forms

El 98% ha respost que la violència de gènere és qualsevol violència física, sexual, psicològica o econòmica, d'un home cap a una dona; només el 2% creu que la violència de gènere és una agressió física de l'home cap a la dona quan són parella sentimental.

Imatge 17. Font: Google Forms

El 93,9% dels estudiants considera la violència de gènere un problema actual; en canvi, el 6,1% ho considera un fet irrellevant i sobrevalorat.

Imatge 18. Font: Google Forms

Seguidament, aquesta pregunta es demanava justificació a la resposta. El comentari més repetit ha estat que consideren la violència de gènere un problema actual, ja que continua passant. Altres comentaris molt repetits són: "cada dia hi ha casos", "ha millorat, però queda

molt per fer”, “segueixen havent-hi molts casos cada dia”, “és actual i preocupant”, “cada dia surten casos als mitjans de comunicació”. A continuació hi ha un recull dels comentaris:

- Pel fet que qualificar-lo com un fet irrellevant, si utilitzem el sentit comú, correspondria a una acció errònia, ja que aquest és un fenomen que afecta negativament a les dones simplement per disposar del seu gènere, tot i que cap individu té el privilegi d'escollir el mateix, i per això estan sent discriminades per una característica seva que no van escollir.
- Hi ha molts casos i des dels mitjans de comunicació es blanqueja.
- Continua passant cada dia i és preocupant que la gent jove no s'adoni.
- Últimament, estan sortint molts casos de violència de gènere i estan al segle XXI com estem és una vergonya. I el més fort és que hi ha moltes persones joves, sobretot, que no hi veuen el gran problema que tenim.
- Segueixen havent-hi agressions verbals o comentaris ofensius que no es tenen en compte.
- Si fos un problema irrellevant a moltes dones no ens faria por sortir de casa.
- Perquè actualment segueixen havent-hi un nombre rellevant de víctimes i això significa que segueix sense ser resolt.
- Ha estat des de fa molt temps, però continua estant i evidentment encara és un problema avui dia que a més a més no se'n parla suficient i no se li dona la corresponent importància.
- Avui en dia, totes les dones patim per aquest tema, sortim al carrer amb por, ens fa por dir que no als homes... i tot perquè tenim por que ens facin mal.
- Avui en dia hi ha molts casos de violència de gènere que no son violència física (encara que també n'hi ha) i que es passen per alt.

La justificació que donen a la resposta que consideren la violència de gènere un fet irrellevant i sobrevalorat són diverses, destacar que una persona no justifica la seva resposta:

- La societat exagera.
- Perquè sí.
- Perquè moren moltíssimes persones per altres causes que no són mencionades i són un problema a la societat.
- Perquè sempre hi ha violència de l'home cap a la dona o de la dona cap a l'home... tota violència és dolenta.

A la pregunta de què li sembla la xifra de 1126 dones assassinades per violència de gènere des del 2003, ha estat variada. El 85,14% han donat respostes relacionades en que són dades sorprenents i preocupants; el 14,86% manifesten que hi ha altres temes més preocupants o

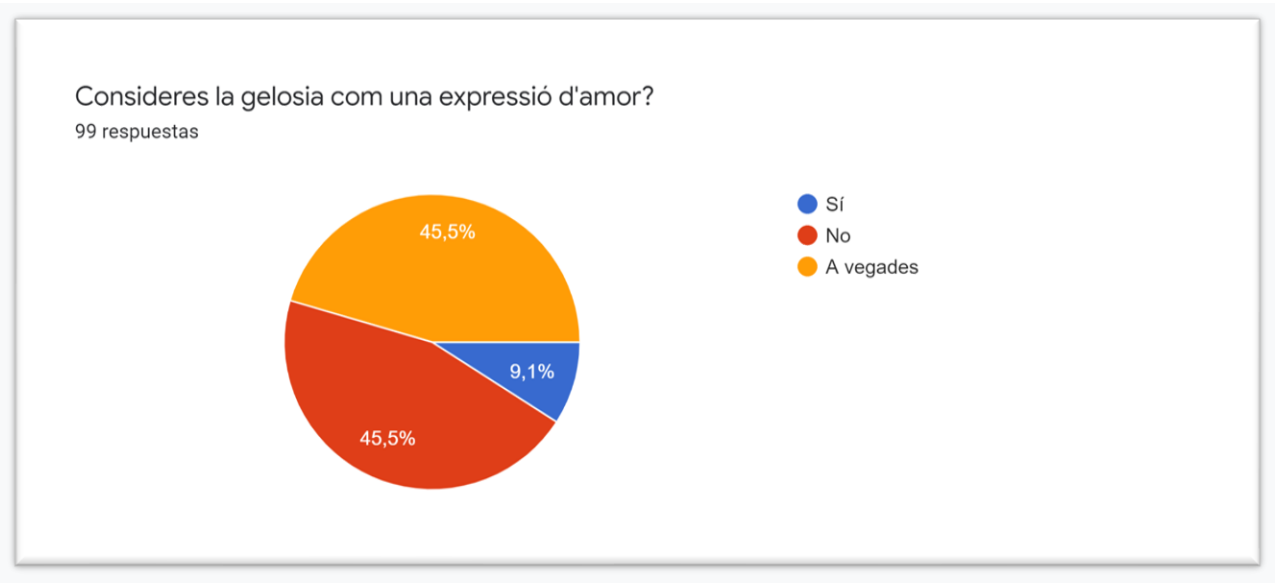
que no són tantes. Les respostes que més es repeteixen són “xifres molt altes”, “haurien de ser 0”, “és una bestialtat, una burrada”, “quina injustícia”, “la societat va a pitjor, no millora”.

Destacar els següents comentaris:

- Que hi ha milers de casos de violència de gènere que no tenen un bon final per que la dona té por de dir el que li estan fent i no té valor a deixar al home per què pot arribar a fer-li pensar que és culpa d'ella.
- Que la violència masclista està molt present en la nostra societat i això em provoca tristesa i ràbia.
- Com se sap perquè és violència de gènere, l'assassinat pot haver sigut per un altre raó.
- Dels 3.941 suïcidis que es van produir el 2020, 2.930 van ser suïcidis d'homes i 1.011 de dones. Així doncs, se suïciden 12,61 homes de cada 100.000 i 4,18 dones de cada 100.000 La diferència entre la taxa de suïcidis masculina i la femenina és força gran, cosa que és habitual a la major part de països.
- A Vietnam van morir més homes en una hora que dones en 11 anys..
- Em diu que la gent encara viu mentalment en èpoques molt anteriors a la nostra, per tant, no saben solucionar problemes i vol "superioritat" per sobre els altres.
- Aquesta xifra em diu que moltes dones pateixen violència de gènere.
- Que hi ha masclisme en la societat.
- Que 1126 homes han maltractat i matat moltes dones. Hem de lluitar perquè això no passi.
- Em diu el fet que, com a societat, encara ens queda un gran tram que superar en quant l'erradicació d'ideologies masclistes i extremistes, que només comporten conseqüències negatives, com la presentada en l'enunciat.
- Hauria de ser 0 les xifres d'assassinades per violència de gènere, tant en dones com a una altra la Comunitat LGTBIQ+
- Que són moltes menys de les que esperava.
- Que encara s'ha de donar importància a la violència de gènere, ja que la xifra és molt elevada i encara continuarà pujant segurament així que és important donar-li la importància que té.
- Que encara hi ha molt per lluitar i que el feminisme és necessari.
- Aquesta xifra ens indica que hi ha molta feina a fer i que el que fan els poca vergonyes dels assassins és indignant i s'han de posar mesures per evitar al màxim que això continuï així.
- Que el 85% (aprox.) dels suïcidis mundials són homes.

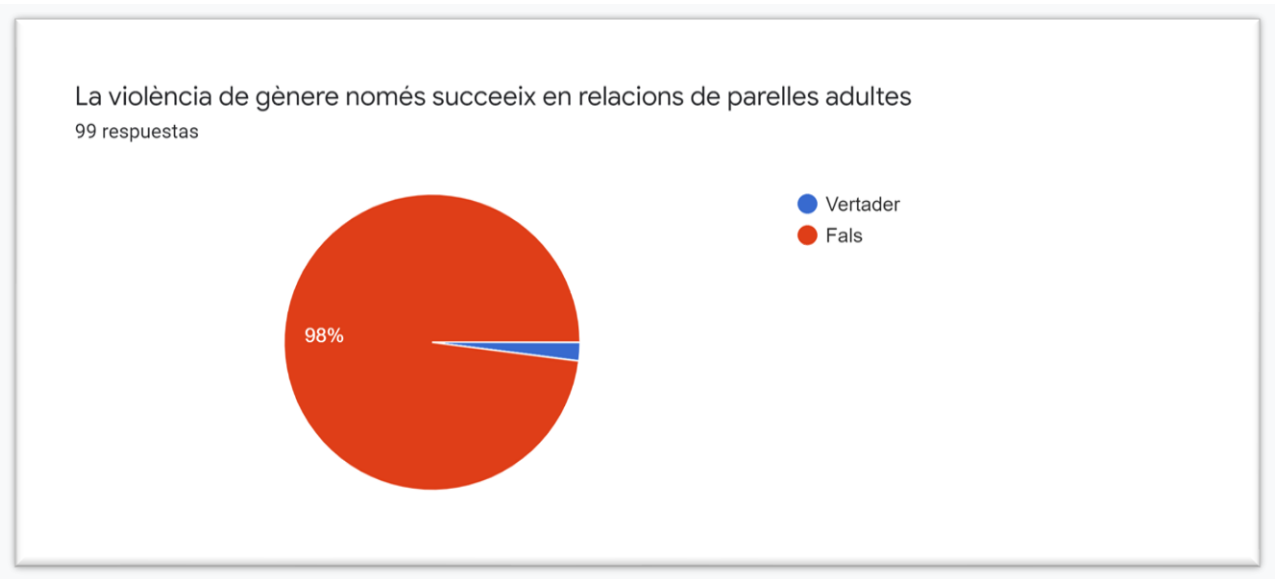
Destaquen els comentaris en els quals es donen xifres de suïcidis o altres fets a tall de justificació i infravalorant la informació que s'aporta sobre l'assassinat de dones a mans d'homes.

El 45,5% considera que la gelosia no és una expressió d'amor, el 45,5% considera que la gelosia a vegades és una expressió d'amor i el 9,1% sí que considera la gelosia una expressió d'amor.

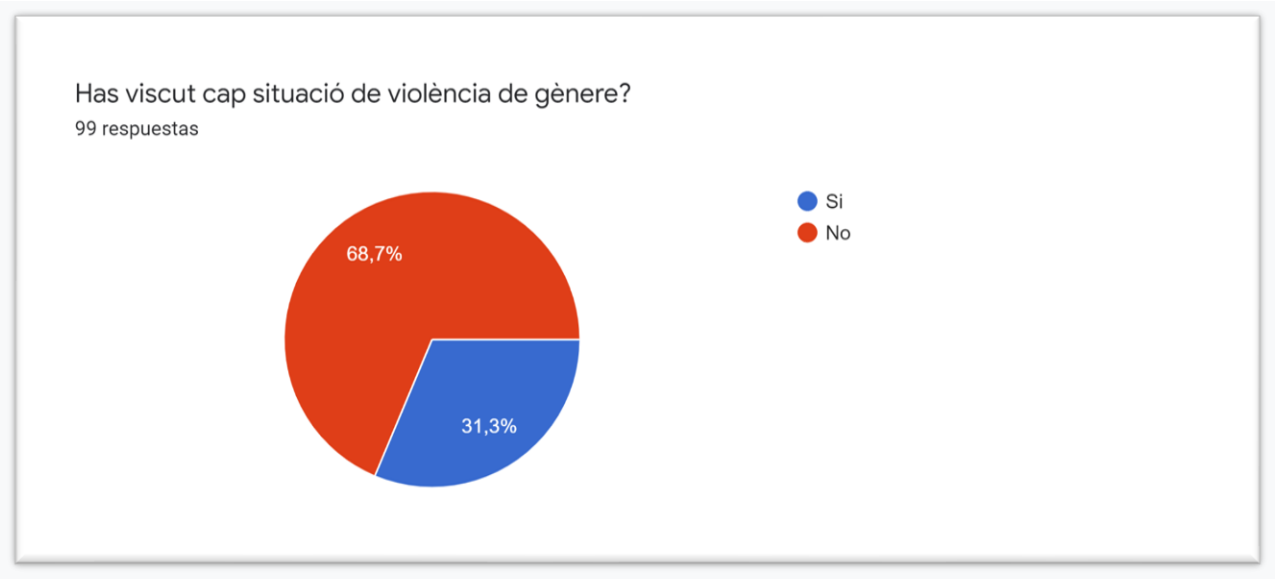
Imatge 19. Font: Google Forms

El 98% ha respost com a fals l'afirmació que la violència de gènere només succeeix en relacions de parelles adultes, al contrari, el 2% afirma que és vertadera l'afirmació.

Imatge 20. Font: Google Forms

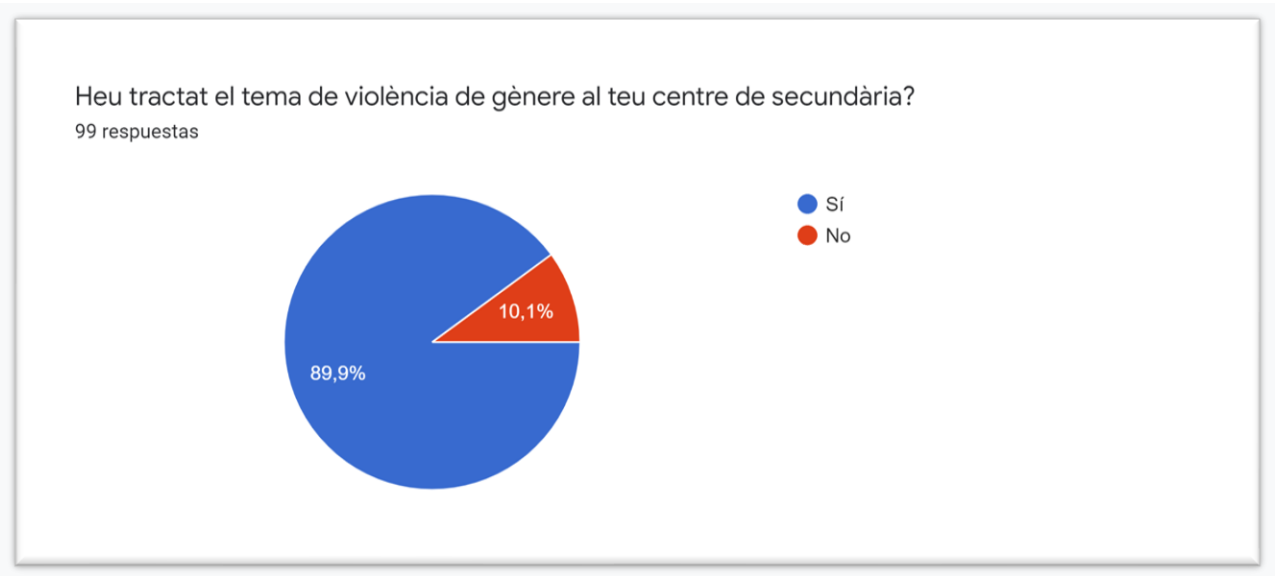
El 68,7% ha viscut alguna situació de violència de gènere, el 31,3% de l'alumnat enquestat no ha viscut cap situació de violència de gènere.

Imatge 21. Font: Google Forms

El següent bloc de preguntes està enfocat a preguntes relacionades a la prevenció de la violència de gènere en l'àmbit educatiu.

El 89,9% dels i les estudiants si han tractat el tema de violència de gènere en l'àmbit educatiu; en canvi, un percentatge més baix, el 10,1% no han tractat el tema.

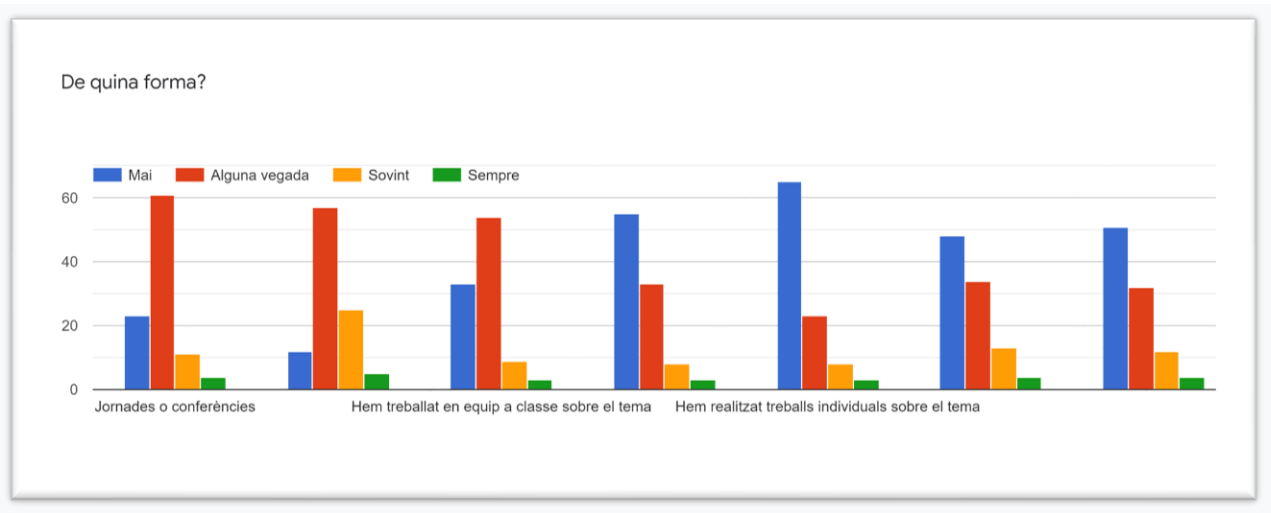

Imatge 22. Font: Google Forms

En la pregunta de quina forma han tractat la violència de gènere ha estat: en jornades o conferències, 23 mai, 61 alguna vegada, 11 sovint i 4 sempre; la professora o professor ho ha tractat a classe, 12 mai, 57 alguna vegada, 25 sovint i 5 sempre; hem treballat en equip a

classe sobre el tema, 33 mai, 54 alguna vegada, 9 sovint, 3 sempre; hem elaborat propostes de com prevenir-ho, 55 mai, 39 alguna vegada, 8 sovint i 3 sempre; hem realitzat treballs individuals sobre el tema, 65 mai, 23 alguna vegada, 8 sovint, 3 sempre; hem vist cine a l'aula sobre el tema, 48 mai, 34 alguna vegada, 13 sovint, 4 sempre; els treballs realitzats van ser considerats per qualificar, 51 mai, 32 alguna vegada, 12 sovint, 4 sempre.

Per tant, es conclou que les activitats que més han realitzat alguna vegada són les jornades o conferències, treballar amb equips a classe i quan la professora o professor ha tractat el tema a classe. Les activitats amb més nombre de respostes que mai es fan són elaboració de propostes de com prevenir-ho, la realització de treballs individuals sobre el tema i treballs realitzats amb consideració de qualificació.

Imatge 23. Font: Google Forms

Les propostes realitzades que més hi han per treballar la prevenció de la violència de gènere i la conscienciació de la igualtat de gènere són explicar el tema des de petits, xerrades, rolls playing, vídeos o pel·lícules, històries reals, tallers, projectes en grup, debats, parlar-ne més a classe i la implicació formació específica del professorat. A continuació hi ha un recull d'aquelles propostes més específiques i elaborades:

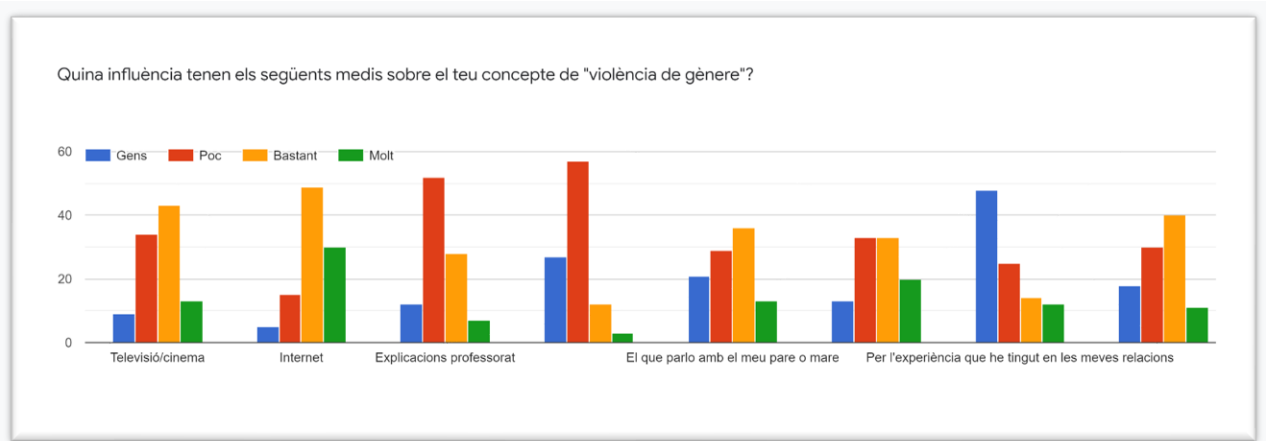
- Fer conferències amb dones que han patit aquesta situació, fer projectes relacionats amb la idea de prevenció de violència de gènere i donar-li més importància.
- Ensenyar quines coses que no considerem violència de gènere però ho és.
- Augmentaria les conferències als instituts, en l'assignatura de valors ètics i filosofia es podria ensenyar/insistir als alumnes com tenir una relació de parella saludable, i podríem fer treballs de recerca de com afecta la violència de gènere a tothom.
- Ho faria a través d'activitats que enfortissin el vincle que es posiciona entre tots dos gèneres presents en els companys de la mateixa classe, activitats on es poguessin compartir experiències o la ideologia/punt de vista que té cada membre de l'aula, amb

la finalitat d'enriquir-nos en aquest tema i fer-nos a la idea de la realitat d'aquest problema, evitant la informació ambigua, poc clara i escassa proporcionada en les notícies.

- No sé la forma però amb activitats o projectes per tenir més informació o aprendre'n, tot això des d'un punt de vista educatiu i en llocs educatius ja que és la zona d'on més et pot afectar, no sé sí m'explico.
- Principalment, faria un curs obligatori o alguna cosa de manera obligatòria per treballar l'empatia.
- Treballar amb els més petits i també per consciència als pares per fer-los conscients de la situació, sobretot no normalitzar aquest tipus d'agressions i ensenyar a detectar-les.

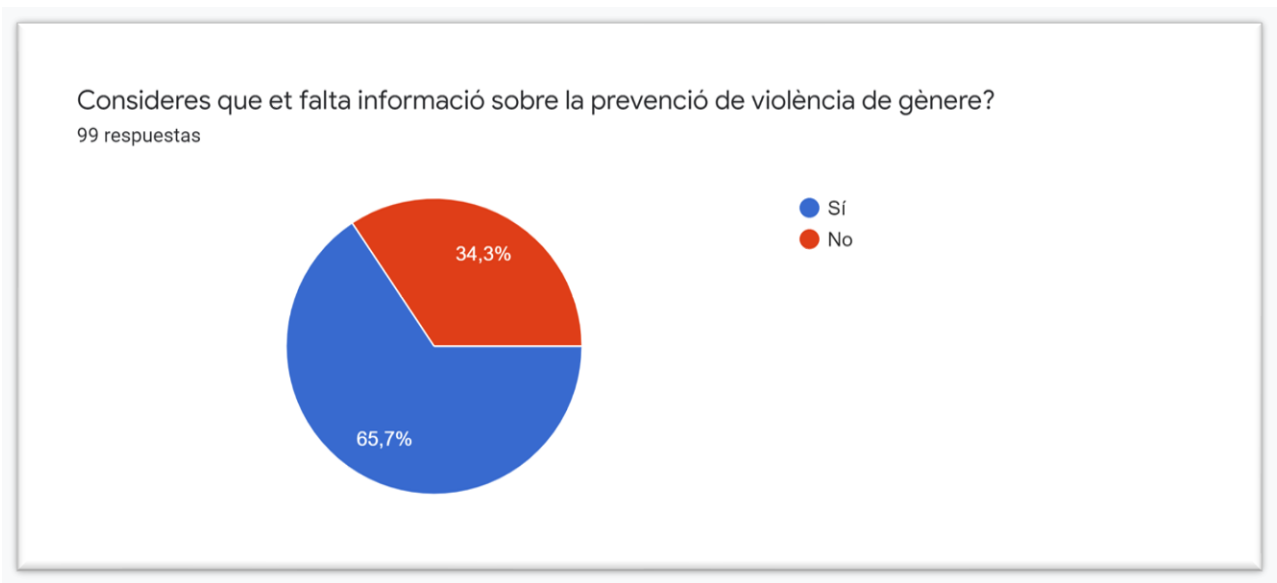
A la pregunta sobre la influència que tenen diferents mitjans sobre el seu concepte de violència de gènere; la televisió, 9 gens, 34 poc, 43 bastant, 13 molt; internet, 5 gens, 15 poc, 49 bastant, 30 molt; explicacions del professorat, 12 gens, 54 poc, 28 bastant, 7 molt; treballs realitzats a classe, 27 gens, 57 poc, 12 bastant, 3 molt; el que parla amb la mare o el pare, 21 gens, 29 poc, 36 bastant, 13 molt; el que parlo amb les amistats, 13 gens, 33 poc, 33 bastant, 20 molt; per l'experiència que he tingut amb les relacions 48 gens, 25 poc, 14 bastant, 12 molt; pel que he llegit, 18 gens, 30 poc, 40 bastant i 11 molt.

El que es percep és que els mitjans que més influència tenen són la televisió, internet i el que parlen amb les amistats; en canvi, els treballs fets a classe, les seves experiències amb les relacions i les explicacions del professorat.

Imatge 24. Font: Google Forms

El 65,7% considera que li falta informació sobre la prevenció de la violència de gènere; el 34,3% creu que disposa de suficient informació amb relació al tema.

Imatge 25. Font: Google Forms

Les aportacions o expressions d'opinió més significatives i impactants són:

- Crec que és un problema bastant important i que hi ha d'haver més importància sobre això, però també crec que per algunes persones pot ser un tema tabú i s'ha de canviar, ja que no ha de ser tabú quan hi ha morts de persones.
- S'hauria de tractar més a l'institut, però seriosament perquè molts nois i noies veuen què és una activitat per perdre classe.
- En conclusió, hi ha una falta de conscienciació molt gran entre els joves, en concret, nois, que passen del tema i no volen entendre la situació.
- És una llàstima que les nenes petites/ adolescents ho pateixin i moltes desgraciadament no en poden sortir.
- Perquè les dones cobren quantitats desmesurades en comparació als homes en l'àmbit de la pornografia i el modelatge.
- Amb tot i que crec que la majoria de violència de gènere és cap a les dones, crec que és hauria d'aclarir que els homes també en podem patir, tot i si som una minoria. No hauríem de permetre que els discursos de la igualtat de gènere caigui en un caire extremista i un odi cap als homes, la majoria no som ni violadors ni maltractadors. Crec que la principal cura al sexisme i a la violència és un bon ensenyament de bons valors i seny. Per això és important que és ensenyi adequadament a TOTS els instituts les assignatures de cultura i valors ètics i filosofia adequadament.
- La meva mare ho va viure i em fa molt de respecte.
- A l'escola hi va haver un cas d'aquests, ja que un noi li va donar al cul a una noia per a fer "broma", la professora que se li va explicar únicament va dir que "no jo tornés a

fer" Al noi. Al parlar amb la tutora li va posar una incidència greu. El noi els amics que havien rigut amb ell no entenien per què els dèiem masclistes.

- Penso que als instituts, per exemple, es poden fer més sessions per saber com identificar comportaments no correctes i que de vegades són previs a la violència de gènere, sobretot verbal perquè penso que costa més que ens n'adonem, a diferència de la física que es veu d'immediat.
- Jo faig 1r de batxillerat i a la meua classe és vergonyós el que passa amb els nois. Ells no veuen quin és el problema. És indignant. Qualsevol cosa si vols que t'expliqui més et deixo el meu correu electrònic: Moltes gràcies, bona feina i ànims.
- La gent està cansada del feminisme, una cosa és el feminisme moderat, està bé i no hi ha problema amb això, i l'altra cosa és ser feminazi, supremacia feminista, aprenem la diferència?
- Que la violència de gènere s'ha d'enfocar en els dos sentits que si que és clar que la dones són la que més la pateix però que també hi ha homes, considero que és violència cap al sexe contrari sigui quin sigui.
- Conec a una nena que té 15 anys que ha patit violència de gènere. Per por i per vergonya no ho vol explicar obertament. El pitjor de tot és que el causant maltracta tan físicament com psicològicament. Ella creia que li pegava perquè ella feia alguna cosa malament. Ell li repetia que l'estimava i que no la volia perdre. No la deixava mai. El dia d'avui ja no estan junts. Ell viu en un altre poble. Però ella té malsons, té neguits, tot li recorda a ell. Té por de dir-ho a la seva família perquè no vol que es posin en cap problema. Ella és forta i a poc a poc ho va superant, però com ella n'hi ha milers, persones, tant homes com dones, que pateixen el problema per tant l'idiota que digui que això no és real hauria de veure com una nena de 15 anys es desfà a llàgrima viva, i ho explica amb la vista perduda ...

5. CONCLUSIONS I PROPOSTES

5.1. CONCLUSIONS

Un cop fet l'anàlisi dels resultats, es confirma la hipòtesi que existeixen mancances en el sistema educatiu per afrontar i complir la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

Respecte a l'objectiu de conèixer les activitats que es realitzen a secundària en la prevenció de la violència de gènere s'ha comprovat que no hi ha activitats que es realitzin de forma constant, sinó que, alguna vegada fan jornades, el professor o professora en parla o es fa

algun treball en grup. Queda patent que escassegen les activitats i existeix una demanda per part de l'alumnat, de fer xerrades i treballar-ho des de la infància.

Respecte a identificar la visió i coneixements de l'alumnat, s'ha complert i s'observa que, una petita part creu que és exagerat i minimitza el problema parlant d'altres temes, fins i tot hi ha respostes de burla. Gran part de l'alumnat considera que li falta coneixements el tema. A més, la informació que reben és de mitjans de comunicació i internet, fent necessari més implicació i influència de les famílies i del professorat amb informació directa i veraç.

En l'objectiu específic de descriure experiències viscudes amb relació a la violència de gènere, tres dels professionals educatius i quasi el 32% de l'alumnat ha viscut alguna experiència amb relació a la violència de gènere. Considero una dada bastant preocupant, tenint en compte, la curta edat dels participants.

S'ha complert l'objectiu de saber la formació del professorat d'orientació educativa, tan sols un dels cinc té formació específica sobre prevenció de violència de gènere. Ni tan sols tenen formació permanent o de reciclatge. Fet bastant preocupant si tenim en compte la normativa i al col·lectiu amb el qual treballen, adolescents que es troben amb les seves primeres relacions socioafectives.

L'últim objectiu específic, identificar les mancances dins del sistema educatiu en la prevenció de la violència de gènere; tant en relació a activitats per fer amb els estudiants com en formació del professorat. Es pot dir, que hi ha una mancança amb relació a la falta de temps per part del professorat per acomplir activitats de prevenció de la violència de gènere, mitjans per part del centre i una falta d'implicació de les famílies; però per damunt de tot, hi ha una falta de formació específica per part del professorat. En algunes ocasions, nul·la oferta formativa per part de les institucions educatives.

La violència de gènere en adolescents és un problema actual i creixent en la nostra societat. A l'iniciar l'estudi era conscient de les dades que existeixen, però per sobretot, tenia present la forma de relacionar-se que tenen els adolescents i la forma d'establir vincles en les seves relacions socioafectives; a la vegada, la importància i el paper essencial que juga tot l'entorn educatiu.

En aquest estudi queda demostrat que els i les adolescents saben que és la violència de gènere, tenen clares les conseqüències; en definitiva, coneixen la teoria però reclamen més eines, activitats i més educació específica.

En moltes ocasions el professorat es queixa de la falta de temps, recursos, de les ràtios, que el currículum no permet abordar temes de prevenció com la violència de gènere i que l'educació comença en el nucli familiar. Aquesta última afirmació és certa però no podem obligar a les famílies a educar en igualtat; si que és obligatori que un centre eduqui per la igualtat i la prevenció de la violència de gènere tal com diuen les lleis. El nostre sistema

educatiu és obligatori fins els setze anys i són molts anys per treballar de forma transversal per la prevenció i la igualtat. Dotar a tot el professorat de formació específica per tal que sigui capaç d'abordar el tema amb profunditat i treballar-ho de forma transversal en totes les assignatures, no només a tutoria ni en dates senyalades.

Cal destacar que tant a la pàgina web de la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere, com a la del Ministeri d'educació i el Departament d'Educació de Catalunya hi ha recursos i enllaços relacionats amb la prevenció de la violència de gènere que estan obsolets o, simplement, en clicar a sobre diu que no existeix la pàgina i, per tant, no s'hi troba cap recurs. No existeix cap programa, en l'àmbit nacional o autonòmic que sigui d'implantació obligatòria durant l'educació secundària per abordar la temàtica. Un cop més, hi ha molta normativa, però no arriba a les aules ni és tangible en el dia a dia del curs escolar. Hi ha una total descoordinació entre institucions, tot i la voluntat del professorat i les ganes de l'alumnat d'incidir més en la prevenció de la violència de gènere.

Els grans edificis es construeixen a partir d'una base sòlida i en la prevenció de la violència de gènere es requereixen uns ciments forts. La major part de la societat accepta el greu problema social existent amb la violència de gènere però no es miren les causes que la provoquen: el masclisme, l'ideal romàntic, la falta de valors...ni existeix una estratègia real per prevenir-ho. Es posen les mirades a tots aquells recursos que ajuden i mitiguen les conseqüències, un cop ja s'ha produït la violència; mesures judicials, socials...que en molts casos no contemplen a les adolescents; enlloc de posar la mirada en la prevenció.

Existeix un gran pacte d'estat, una normativa i una lluita social contra la violència de gènere. En la que és necessària la implicació de totes les persones de la societat, des de l'àmbit professional però també personal. Unes administracions públiques compromeses en dotar de recursos als centres educatius, de proporcionar formació al professorat, de prioritzar i donar suport a les actuacions que contribueixen a una societat més justa i igualitària. Que aquest treball sigui un punt de partida, remogui consciència i aporti un granet de sorra per aconseguir-ho.

5.2. PROPOSTES DE MILLORA

Un cop finalitzat el treball d'investigació i amb les conclusions realitzades, toca fer una mirada analítica i constructiva cap al recorregut realitzat aquests mesos en l'elaboració del treball.

Una proposta de millora seria relacionada amb el qüestionari i la seva difusió. En portar a terme el qüestionari a través d'internet i per difusió, es perd el control de qui respon, a qui arriba i es depèn de la bona voluntat de les persones. Així i tot, molt satisfeta de les casi cent persones que han respost al qüestionari de l'alumnat.

Una altra proposta de millora seria obtenir una representació més àmplia del professorat d'orientació educativa. Permetria extreure majors resultats i per tant, conclusions més significatives.

En el qüestionari de l'alumnat, un punt de millora, seria reduir el nombre de preguntes obertes, ja que en tenir un volum gran de respostes i molt variades, ha dificultat l'anàlisi i extracció dels resultats. En relació amb aquest aspecte, hagués estat interessant elaborar un anàlisi més individual dels qüestionaris i poder relacionar respostes, però el temps, era reduït.

5.3. LÍNIES D'INVESTIGACIÓ FUTURES

L'estudi d'investigació realitzat pretén ser un punt de partida per futures investigacions en la violència de gènere en adolescents i la prevenció en l'àmbit educatiu.

Una línia d'investigació futura enfocada a l'alumnat de secundària podria ser un estudi comparatiu del grup classe. Fer un qüestionari amb preguntes relacionades sobre la violència de gènere en adolescent, durant tot el curs executar diferents activitats amb relació a la temàtica. En acabar el curs tornar a passar el qüestionari i comparar si hi ha canvis les respostes.

L'altra línia d'investigació seria enfocada al professorat d'orientació educativa. Fer un estudi de l'oferta formativa pel professorat de secundària en l'àmbit de la prevenció de la violència de gènere a les aules. Tant en l'àmbit públic proposat pel departament d'educació, com d'entitats privades.

Una altra possible línia d'investigació, seria als centres, per correlacionar les variables entre la percepció que tenen l'alumnat de secundària amb relació a la violència de gènere, les activitats que es fan sobre el tema i la formació específica del professorat.

En l'actualitat, l'educació emocional ha guanyat molt de terreny en l'àmbit educatiu. Una futura línia d'investigació podria ser un estudi comparatiu, entre l'alumnat de centres on es treballa l'educació emocional i la seva formació en la prevenció de la violència de gènere; en contraposició amb alumnat de centres on no es treballa l'educació emocional i la formació respecte a la prevenció en violència de gènere.

6.- FONTS DOCUMENTALS

- Bisquerra Alzina. (2004). Metodología de la investigación educativa. La Muralla.
- Coeducación y prevención temprana de la violencia de género. (2007). Ministerio de Educación y Ciencia, Subdirección General de Información y publicaciones.

- Decret 305/2016, de 18 d'octubre, de la Comissió Interdepartamental per a la Igualtat Efectiva de Dones i Homes i de la Comissió Tècnica Interdepartamental de la Igualtat Efectiva de Dones i Homes. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (20 d'octubre de 2016) Núm. 7230.
- Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género (s.d.): Recursos en el ámbito educativo. Extret de:
<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/profesionalesInvestigacion/educativo/recursos/home.htm>
- Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya (2014). "Coeducació". Extret de:
<https://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0066/9786e334-46f6-44dd-841c-1d43221c0155/Coeducacio.pdf>
- Díaz-Aguado, M.J., Martínez, R., Martín, J., Falcón, L., (2021). La situación de la violencia contra las mujeres en la adolescencia en España. Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género.
- Díaz-Aguado, M.J., Carvajal Gómez, M.I., (2010). Igualdad y prevención de la violencia de género en la adolescencia. Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad.
- Gorrotxategi Larrea, M., Haro Oriola, I. M. de, Andalusia. Consejería de Educación y Ciencia, & Instituto Andaluz de la Mujer. (1999). Materiales didácticos para la prevención de la violencia de género : unidad didáctica para educación secundaria. Consejería de Educación y Ciencia.
- Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género. Boletín Oficial del Estado (29 de diciembre de 2004) núm. 313.
- Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. Boletín Oficial del Estado. (30 de diciembre de 2020) Núm. 340.
- Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. (23 de juliol de 2015) Núm. 6919.
- Martínez González, R-A. (2007). La investigación en la práctica educativa: guía metodológica de investigación para el diagnóstico y evaluación en los centros educativos. Ministerio de educación y ciencia.
- Mateos Inchaurredo, A. (2013). Programa gener@-t : programa socioeducativo para la prevención de la violencia de género en parejas adolescentes (Ser. Ojos solares, programas). Pirámide.

- Mateos Inchaurredo, A. (2011). Necesidades socioeducativas en la adolescencia sobre la violencia de género. Universitat de Barcelona. Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació.
- Moral, C. (2021). No es amor. Un análisis sobre la violencia entre adolescentes. Save the Children.
- Moreno Llaneza M. (2017): "Prevención de la violencia de género. Formación del profesorado." Guía para la prevención y la actuación ante la violencia de género en el ámbito educativo. Asturias: Instituto Asturiano de la Mujer del Principado de Asturias.
- ONU Mujeres. (s.d.). Preguntas frecuentes: tipos de violencia contra las mujeres y las niñas. Extret de:
<https://www.unwomen.org/es/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence>
- Ortega Cañavate Javier. (2010). Intervención contra la violencia de género para las tutorías de la eso programa ¿y tú que quieres ser? (Ser. Ojos solares, programas). Pirámide.
- Pandeia, A., Grzemny, D., Keen, E., (2020). El género sí importa. Contra la violencia de género. Nº 28. Ministerio de Igualdad. Madrid.
- Pérez Camarero, S., ( ). La violencia de género en los jóvenes. Una visión general de la violencia de género aplicada a los jóvenes en España. Instituto de la juventud.
- Portal Estadístico. Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género. (s.d.)
<http://estadisticasviolenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/>
- Report, J.,. (2021). "No es amor": la violencia de género también afecta a las adolescentes. La Vanguardia.
<https://www.lavanguardia.com/vida/junior-report/20211021/7803954/amor-violencia-genero-afecta-adolescentes.html>
- Rodríguez, E., Calderón, D., Kuric, S., Sanmartín, A., (2021). Barómetro Juventud y Género 2021. Identidades, representaciones y experiencias en una realidad social compleja. Madrid. Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud, Fad.
- Ruiz Repullo C., (2017). La violencia de género en la adolescència. Guía para la prevención y la actuación ante la violencia de género en el ámbito educativo. Asturias: Instituto Asturiano de la Mujer del Principado de Asturias.
- Tamayo, J.J. (2021). Educar en derechos humanos, educar en igualdad de género. Ideas propias. infoLibre.
https://www.infolibre.es/opinion/ideas-propias/educar-igualdad-genero-educacion-lomloe-jovenes-laicidad-derechos-humanos-genero-naturaleza-memoria-historica-ciudadania-global_129_1214865.html

- Urra, J., (2018). Violència de gènere en adolescents y joves. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/vida/20180718/45954888564/violencia-de-genero-en-adolescentes-y-jovenes.html>
- Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (s.d.): Mòduls de formació. Educació Secundària. Extret de: <https://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/prog-form-prev-violencia-masclista/secundaria/>

7.- ANNEXOS

7.1. ANNEX: Model emprat per la validació dels qüestionaris.

Benvolgut/da,

Ens dirigim a vostè amb l'objectiu de sol·licitar la seva col·laboració com a expert, en la validació de dos qüestionaris, que formen part del TFG (Treball de Fi de Grau), dirigit per la Dra. Mª Dolores Varea, de la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia de la URV. La recerca s'emmarca en l'anàlisi del compliment de la prevenció de la violència de gènere en l'àmbit educatiu a l'etapa de secundària i la visió que té l'alumnat sobre el tema, en diferents instituts de la província de Tarragona.

Els instruments que li presentem són dos qüestionaris, un dirigit a l'orientador educatiu del centre i l'altre als alumnes de secundària.

Les valoracions que ens proporcionin permetran recollir informació de gran valor que contribuirà a la investigació del TFG. Li agrairíem que llegís els qüestionaris i tingui l'amabilitat de valorar-los en els espais que trobarà en el document.

El document conté:

- 1) Contextualització de l'instrument d'avaluació.
- 2) Els criteris de validació.
- 3) La plantilla de validació que ha d'omplir.
- 4) Dades professionals de l'expert.

Moltes gràcies per la seva col·laboració.

Atentament,

Sara Camarasa Ruiz

Reus, 7 de febrer de 2022

1) Contextualització de l'instrument avaluatiu.

L'objectiu de la investigació és comprovar si en els instituts de la província de Tarragona es treballa la prevenció de la violència de gènere i la igualtat de gènere, tal com es plasma en la Llei Orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la violència de gènere. A través de dos qüestionaris, un destinat a l'alumnat de l'ESO i Batxillerat, un segon qüestionari destinat al professorat d'orientació educativa.

Conèixer les activitats que es realitzen amb l'alumnat l'ESO i BAT per fomentar la igualtat de gènere i prevenir la violència de gènere.

Saber la formació del professorat d'orientació educativa en matèria de prevenció i igualtat de gènere i si es compleix la llei amb la formació inicial i permanent del professorat.

Identificar els coneixements i la visió que tenen l'alumnat de secundària respecte a la violència de gènere.

2) Els criteris de validació.

Els criteris per validar són claredat, rellevància i pertinença, s'han de valorar els ítems d'1 a 5, sent 1 gens i 5 molt/correcte.

- Claredat: fàcil d'entendre i de discernir, no és confús.
- Pertinença: pertany al tema i objectius de la investigació.
- Rellevància: té relació o utilitat respecte a la necessitat d'informació per la investigació.

La següent taula és la que es farà servir per a la validació de cada pregunta:

PREGUNTA X	Claredat					Rellevància					Pertinença				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Aquestes dades són d'ús exclusiu i confidencial, no apareixeran en la investigació final, ni en cap informe o article que se'n pugui derivar.

Moltes gràcies per la col·laboració.

7.2. ANNEX 2: Validació qüestionari tres experts

Expert 1:

Dades professionals expert:

Nom i cognoms	M.C.T.S.
Lloc de treball	FCEP-URV
Titulació acadèmica	Dra. En Pedagogia
Anys d'experiència professional	Més de 25

Preguntes del qüestionari per l'alumnat															
	Claredat					Rellevància					Pertinença				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1.- Saps que és la violència de gènere?					x					x					x
2.- Què és per tu la violència de gènere?					x					x					x
3.- Consideres la violència de gènere un problema actual o una invent ideològic?					x					x					x
4.- Explica el perquè de la teva resposta.					x					x					x
5.- 1126 dones han estat assassinades per violència de gènere des del 2003, què et diu aquesta dada?					x					x					x
6.- Consideres la gelosia és una expressió de l'amor?					x					x					x
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Preguntes del qüestionari per l'alumnat															
7.- La violència de gènere només succeeix en relacions de parelles adultes?					x					x					x
8.- Heu tractat el tema de violència de gènere al teu centre de secundària?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
9.- De quina forma heu tractat la violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
10.- Quina influència tenen els diferents medis (TV, internet, pares, professorat, amics) sobre el teu concepte de violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
11.- Consideres que et falta informació sobre la prevenció de la violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x

Preguntes del qüestionari per l'orientador/a educatiu/va															
	Claredat					Rellevància					Pertinença				
1.- Té formació en temes d'igualtat i violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
2.- Quina formació té al respecte?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
3.- Rep formació permanent en igualtat o violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
4.- Creu necessària rebre-la? Per què?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
5.- Es treballa la prevenció de violència de gènere entre l'alumnat de secundària del teu centre?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x				x						x
6.- Quines dificultats hi ha per treballar amb eficàcia, la igualtat i la prevenció de violència de gènere,	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x

a secundària en el teu centre?															
7.- Quines activitats o accions realitza amb l'alumnat de secundària per fomentar la igualtat de gènere i prevenir la violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
8.- En l'informe de "No és amor" de "Save de Children", s'extreu que les actituds i comportaments masclistes creixen entre els més joves. https://bit.ly/3bjlt0M Percep aquest increment en les relacions que s'estableixen entre els joves, dins del centre?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
9.- En l'estudi "La situació de la violència de gènere contra les dones en l'adolescència a Espanya" elaborada el 2021 pel Ministeri d'Igualtat assenyala que 1 de cada 5 nois d'entre 14 i 20 anys considera que la violència de gènere no existeix i és un "invent ideològic". https://acortar.link/OJyLuf Ha presenciat alguna situació en la que l'alumnat no identifica la violència de gènere com un problema?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x
10.- Què creu que falta per millorar la prevenció de violència de gènere en l'àmbit educatiu als centres de secundària?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x

El següent espai és per si es vol realitzar un comentari final o proposta sobre alguna pregunta.

COMENTARI FINAL O PROPOSTA DE MILLORA
<p>En general és correcte, anoto algunes observacions:</p> <p>-Al dels alumnes crec que alguna pregunta hauria de ser tancada donant opcions, per exemple:</p> <p>Marca amb una X el que creguis que és violència de gènere:</p> <p>Agredir a una persona pel seu gènere</p> <p>Enviar constantment watshaps per saber on és la parella</p> <p>Insultar a una persona pel seu gènere</p> <p>Escridassar a la parella</p> <p>Enviar missatges agressius a les xarxes...</p> <p>(.....)</p> <p>Del següent document podries treure les idees concretes:</p> <p>https://educacio.gencat.cat/ca/arees-actuacio/families/ajudem-fills/violencia-masclista/</p> <p>-La pregunta 9 de professorat no m'ha deixat posar al lloc la X</p>

Expert 2:

Dades professionals expert:

Nom i cognoms	J.P.T.
Lloc de treball	Institut Municipal d'Educació - Ajuntament de Tarragona
Titulació acadèmica	Pedagogia – Educació Social – Màster en Teràpia Familiar Socioeducativa.
Anys d'experiència professional	20 anys.

Preguntes del qüestionari per l'alumnat															
	Claredat					Rellevància					Pertinença				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1.- Saps que és la violència de gènere?					x					x					x
2.- Què és per tu la violència de gènere?					x					x					x
3.- Consideres la violència de gènere un problema actual o una invent ideològic?					x					x					x
4.- Explica el per què de la teva resposta.					x				x					x	
5.- 1126 dones han estat assassinades per violència de gènere des de 2003, què et diu aquesta xifra?					x					x					x
6.- Consideres la gelosia és una expressió de l'amor?					x					x					x
7.- La violència de gènere només succeeix en relacions de parelles adultes?					x					x					x
8.- Heu tractat el tema de violència de gènere al teu centre de secundària?					x					x					x
9.- De quina forma heu tractat la violència de gènere?					x					x					x
10.- Quina influència tenen els diferents medis (TV, internet, pares, professorat, amics) sobre el teu concepte de violència de gènere?			x							x					x
11.- Consideres que et falta informació sobre la prevenció de la violència de gènere?					x					x					x

Preguntes del qüestionari per l'orientador/a educatiu/va

	Claredat					Rellevància					Pertinença				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1.- Té formació en temes d'igualtat i violència de gènere?					x					x					x
2.- Quina formació té al respecte?					x					x				x	
3.- Rep formació permanent en igualtat o violència de gènere?					x					x					x
4.- Creu necessària rebre-la? Per què?					x					x					x
5.- Es treballa la prevenció de violència de gènere entre l'alumnat de secundària del teu centre?					x					x					x
6.- Quines dificultats hi ha per treballar amb eficàcia, la igualtat i la prevenció de violència de gènere, a secundària en el teu centre?				x						x					x
7.- Quines activitats o accions realitza amb l'alumnat de secundària per fomentar la igualtat de gènere i prevenir la violència de gènere?					x					x					x
8.- En l'informe de "No és amor" de "Save de Children", s'extreu que les actituds i comportaments masclistes creixen entre els més joves. https://bit.ly/3bjlt0M Percep aquest increment en les relacions que s'estableixen entre els joves, dins del centre?					x					x					x
9.- En l'estudi "La situació de la violència de gènere contra les					x					x					x

<p>dones en l'adolescència a Espanya" elaborada el 2021 pel Ministeri d'Igualtat assenyala que 1 de cada 5 nois d'entre 14 i 20 anys considera que la violència de gènere no existeix i és un "invent ideològic".</p> <p>https://acortar.link/OJyLuf</p> <p>Ha presenciat alguna situació en la que l'alumnat no identifica la violència de gènere com un problema?</p>															
<p>10.- Què creu que falta per millorar la prevenció de violència de gènere en l'àmbit educatiu als centres de secundària?</p>	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
				x						x					x

El següent espai és per si es vol realitzar un comentari final o proposta sobre alguna pregunta.

COMENTARI FINAL O PROPOSTA DE MILLORA
<p>Proposta millora pregunta: 6.- Consideres la gelosia és una expressió de l'amor? ☐</p> <p>"consideres la gelosia com una expressió ..</p> <p>Aportació/ reflexió: En relació a les preguntes al professorat, sobre la formació rebuda, no només si es rep formació en la temàtica, sinó formació també aplicada a la pedagogia d'aquesta temàtica, i a com treballar-la amb l'alumnat.</p>

Expert 3:

Dades professionals expert:

Nom i cognoms	M.F.Y.
Lloc de treball	Treballadora Social al Servei d'Urgències i Emergències Socials de Tarragona (SUEST) Institut Municipal de Serveis Socials - Ajuntament de Tarragona
Titulació acadèmica	Treball Social
Anys d'experiència professional	14 anys.

Preguntes del qüestionari per l'alumnat															
	Claredat					Rellevància					Pertinença				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1.- Saps que és la violència de gènere?					x					x					x
2.- Què és per tu la violència de gènere?					x					x					x
3.- Consideres la violència de gènere un problema actual o una invent ideològic?			x							x					x
4.- Explica el per què de la teva resposta.					x					x					x
5.- 1126 dones han estat assassinades per violència de gènere des de 2003, què et diu aquesta xifra?					x					x					x
6.- Consideres la gelosia és una expressió de l'amor?					x					x					x
7.- La violència de gènere només succeeix en relacions de parelles adultes?					x					x					x
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

8.- Heu tractat el tema de violència de gènere al teu centre de secundària?					x					x					x
9.- De quina forma heu tractat la violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
				x						x					x
10.- Quina influència tenen els diferents medis (TV, internet, pares, professorat, amics) sobre el teu concepte de violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
				x						x					x
11.- Consideres que et falta informació sobre la prevenció de la violència de gènere?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
					x					x					x

Preguntes del qüestionari per l'orientador/a educatiu/va															
	Claredat					Rellevància					Pertinença				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1.- Té formació en temes d'igualtat i violència de gènere?					x					x					x
2.- Quina formació té al respecte?					x					x					x
3.- Rep formació permanent en igualtat o violència de gènere?					x					x					x
4.- Creu necessària rebre-la? Per què?					x					x					x
5.- Es treballa la prevenció de violència de gènere entre l'alumnat de secundària del teu centre?					x					x					x
6.- Quines dificultats hi ha per treballar amb eficàcia, la igualtat i la prevenció de violència de gènere, a secundària en el teu centre?					x					x					x
7.- Quines activitats o accions realitza amb l'alumnat de secundària per fomentar la igualtat de gènere i prevenir la violència de gènere?					x					x					x
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

<p>8.- En l'informe de "No és amor" de "Save de Children", s'extreu que les actituds i comportaments masclistes creixen entre els més joves.</p> <p>https://bit.ly/3bjlt0M Percep aquest increment en les relacions que s'estableixen entre els joves, dins del centre?</p>				x					x					x	
<p>9.- En l'estudi "La situació de la violència de gènere contra les dones en l'adolescència a Espanya" elaborada el 2021 pel Ministeri d'Igualtat assenyala que 1 de cada 5 nois d'entre 14 i 20 anys considera que la violència de gènere no existeix i és un "invent ideològic".</p> <p>https://acortar.link/OJyLuf</p> <p>Ha presenciat alguna situació en la que l'alumnat no identifica la violència de gènere com un problema?</p>	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
				x					x						x
<p>10.- Què creu que falta per millorar la prevenció de violència de gènere en l'àmbit educatiu als centres de secundària?</p>	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
				x					x						x

El següent espai és per si es vol realitzar un comentari final o proposta sobre alguna pregunta.

COMENTARI FINAL O PROPOSTA DE MILLORA

Pregunta 3: “invent ideològic” sem fa difícil entendre què és un invent ideològic. Pot ser es podria plantejar com un “fet irrellevant” o “sobrevalorat” o una “qüestió banal”.

Tan a alumnes com a professorat, preguntaria si ells han patit cap situació de violència de gènere i els consultaria alguna proposta per treballar per la conscienciació de la violència de gènere (activitats o projectes).

Molta sort!